

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10.
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve.. 8 trt
Fél évre..... 4 „
Negyedévre..... 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

A klerikálisok végczélja. Irta: Lakos Alfréd. — A vezér bukása. Irta: Sándor Ödön. — Kik nemzették »Szabad Izraelt? Irta: Szabolcsi Miksa. — Zsidó liturgia. Ösmereteti: Dr. Hoffer Ármin. — »Zsidók ludja.« Irta: Haber Samu. — Jefta. (Bodenstedt verse.) Fordította: Dr. Feleki Sándor. — Hírek. — A zsidó orvosok története. Irta: Dr. Kácsér Mór. — Pályázatok. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1896. november 15.) 5657. Kiszlév hó 9-ike. Hétfő 10-ike. Kedd 11-ike. Szerda 12-ike. Csütörtök 13-ika. Péntek 14-ike. Szombat 15-ike. Hetiszidra: Vajislach. (Mózes I, könyve 32. fejezete 4-ik versétől a 36. fejezet végéig.) Haftora: »Chazón Óvadjó kó-omar Hassém-Elóhim le-Edom...« Óbadja kezdetétől végéig.)

A klerikálisok végczélja.

Nincs és nem volt az a párt a világon, amely azzal a tudattal lépett volna a szereplés terére, hogy csak egy bizonyos ideig, egy bizonyos »jelenlegi« cél kiküzdéseért fog létezni — és e jelenlegi cél elérése után megelégedetten, boldogan megsemmisül. Az ily fölfogás már önmagában ellenmondást rejt. Más az ámitás és más a titkos végczél. Ha a klerikálisoknak jelenlegi jelszava még csak »csupán az egyházpolitikai revízió«, amelylyel úgy is együtt jár az antiszemita hangulatcsinálásnak az első stádiuma, ez még nem jelenti azt, hogy az első stádium után nem következik-e a második stádium. Az eszme, még ha hazugság is a benseje, lényege, állomásra halad, mert a hazugságban is van rendszer.

Lehetetlen azt állítani a vándorról, akinek szeme előtt egy bizonyos távolabbi cél lebeg, hogy, az első állomás sikeres elérése után, lemond a továbbhaladásról. Ellenkezőleg! Épp az első siker sarkalja az embereket is, az elveket is a mindig merészebb-merészebb vállalkozásra. Mint a pénzgyűjtő, aki boldogságát vagyona gyarapodásában véli föllelni, nem áll meg a százezrek-nél, avagy milliónál, hanem mindig nagyobb-nagyobb vágyai támadnak: Zichy Nándorék is álmodoznak egy ilyen világról, amelyet majd mindig szélesebb-szélesebb alapra akarnának fektetni. Ki tudja, nem-e a nagy társadalmi hazugságoknak egyik utolsó vergődése az a nagy világcslás,

amely a külföld különböző országaiban mint a »Christlich-soziale Partei«, mint a »Deutschnationale Partei«, mint »Antisemiten, vagy Antiliberale Partei«, épp úgy nálunk is megjelent a római katolikus »néppárt« alakjában.

A tünetek, amelyek nem szórványosan, hanem ugyszólván mindenütt, ahol zsidók laknak, különböző álnévvel, de mindig egy és ugyanazon titkos tartalommal, lényeggel jelennek meg, nem lehetnek a véletlen munkái. Így csak programmszerűen, tudatosan, erőszakosan lehet valamit létrehozni.

Hisz Romániának, Németországnak, Oroszországnak, Galicziának, Ausztriának, Svájcznak és Franciaországnak nem voltak a közelmúltban egyházpolitikai vitáik, egyházpolitikai átalakulásaik, hanem vagy sokkal régebben, vagy még egyáltalán nem voltak; de mégis azt látjuk, hogy ezen országokban újabb időben ismét kivétel nélkül dühöng az antiszemitizmus, még pedig az igazi, hamisítatlan *tőkeantiszemitizmus*. Aki még ezekben is csak apró-cseprő mulékonny tüneteket lát, az nem hatolt belé a dolgok mélyébe s az sem, aki nem látja, hogy itt egy titkos nemzetközi fekete sereg úzi örült, egoista hajszáit fokról-fokra egy cél felé, amelyet szintén csak fokról-fokra fognak bevallani. Mert egyszerre, mindjárt a kezdetén az egészet bevallani, a végcél elárulni, nagyon kompromittáló, megszégyenítő lenne rájuk nézve.

A még nem nem jelenti az abszolút »nemet« A ma még nem nem jelenti azt, hogy »sohasem!« És valóban, szégyenletes végczél lehet az, amelyet ezek a fekete apostolok röstellnek beval-

lani. *A sakkjátékban nem szokás mindjárt a királynéval lépni elő; először csak a parasztokat küldöztetik előre.*

De valamint a sakkjátékban is az ellenfelek a lépésekből kitalálhatják egymás titkos gondolatait és a támadás utját, azonképen mi is a lépéseket és eseményeket megfigyelve, mérlegelve, a logika segítségével be fogunk hatolni — és már be is hatoltunk — emberi, társadalmi ellenfeleink agyveleinek *legtitkosabb műhelyeibe*. Le fogjuk leplezni őket amugy Isten igazában. Be fogjuk bizonyítani, hogy ők a játékban nemcsak parasztokat és bástyákat, hanem királynét és végül királyt is akarnak nyerni. Nem fogjuk odáig engedni fejlődni a dolgokat, hogy ők a nép félrevezetésével nekünk *mattot* adhassanak.

Hogy mi a klerikalizmus végcélja?

A klerikalizmus végcélja, *az egyetemes, általános klerikalís uralom az egész földön!*

Már most ebből aztán következik minden. Ez a kulcsok-kulcsa, amely a klerikalizmusnak legfurfangosabb titkait is elárulja a *logikusan* gondolkodó előtt.

Miután pedig, valamint a világon különféle országok, különféle államformák, különféle gazdasági viszonyok vannak, azonképen a klerikalizmus *alkalmazkodik a viszonyokhoz és különböző módon, különböző álnévvél ellátva, csinálja meg az ő felebaráti szeretet sugallta antiszemita politikáját*, ahol pedig zsidók nincsenek, ott csinál egyéb »anti«ságokat. Nálunk ez az antiszemita politika a katolikus néppárt álneve alatt jelent meg.

Ahol a gazdasági viszonyok nyomottak és a nép körében nagy a nyomor — mint ahogy Európában nagy —, ott megcsinálja az ő villámhárító politikáját a keresztény szocializmussal, vagyis rátereli a gyűlöletet a zsidó tőke gyűlöletére, mindaddig, míg a hangulat oly általános lesz a zsidó tőke ellen, hogy azt az oly nagyon gyűlölt »zsidó« tőkét, a fölséges nép hangulatában bizva, a »népakaratra« hivatkozva, meg lehessen »rendszabályozni« a törvény erejével, és azután — óh az a kedves végcél — esetleg mint kártekonny, megrontó dolgot, el is lehessen — kobozni. Ehhez persze kell az a bizonyos klerikalís ízű »népakarat«, amelynek segítségével, voksával a »törvényt« meg lehessen csinálni. Tehát erre kell nekik a nép félrevezetése, azaz bocsánat »vezetése«.

Aki ezeket nem hiszi, az figyeljen a külföldre, különösen Németországra, ahol a klerikalísoknál már kezdetét vette az a bizonyos »zsidó tőke« »rendszabályozó« hangulat. Ott már messzebb tartanak, tehát hamarább is fognak — bukni.

Hogy azután miért kell nekik ez a zsidó tőke elleni hangulat, az már tisztán a konkur-

renzia kérdéseire tartozik. Ha a faluban csak egy pék árulja a zsemlyét, akkor azt drágábban lehet árulni. És ha majd a jövő század választásainál »csak csupán« a klerikalísoknak lesz pénzük a szavazatvásárlásra, akkor majd olcsóbban megy a »lélekvásárlás«.

Ami pedig a klerikalís uralom szellemi világát illeti, úgy a preczedenst erre is megtaláljuk, itthon még hála Istennek nem, de a külföldön már igen.

Mert a klerikalís hatalom a liberális pártot fölbontani akarja, hogy azután ezzel a meggyengített párttal fuzióra lépjen és végül a hatalmat a politikában és különösen a *kultuszpolitikában* egészen saját körmei közé kerítse. *A kultuszpolitika*. Ez az, ami már bennünket, zsidókat közelebbről, sőt egész közelről érint. Mert zsidótőke nélkül végre is majd csak meg leszünk valahogy, mint ahogy meg voltunk már azelőtt is, sőt a Sinai törvényhozás idejében egyáltalán nem voltak bankházaink, tőkéink; de azért a zsidóság már létezett, akkor is. Mert a mi létezésünknek ereje nem pénzben és nem a — gyűlöletben van.

Tehát a klerikalizmus már titokban a kultuszpolitikára is kacsintgat. Ahá, *az iskola!* Ez az az archimedesi pont, ahonnan a szabad fejlődés világát ki lehetne forgatni sarkaiból és behajítani a legfeketébb klerikalizmus örvényébe. Mi a veszéllyel szembe fogunk nézni, mert különbek vagyunk a struczmadaraknál, akik vihar közeledtekor fejüket a homokba dugják, hogy ne lássák a vihart.

Belgium hozta meg az első példát arra, hogy mint lehet az iskolát is iskolatörvényekkel klerikalís kézre játszani. Tehát a belga iskolákban már a szellemnek kútforrása nem a tiszta ész, hanem a klerikalizmus. Tehát a hecczkáplánok kénye-kedve szerint lehet egy tantárgyat megtartani, avagy kiüldözni az iskolából. A tanulókat majd csak csupán a papok fogják kinevezni, azt, akit ők akarnak. Aki nekik kedves. Akkor aztán lesz még ünnep, klerikalís ünnep a világon...

Akkor aztán a mi vallásunk tételei a klerikalís római cenzuratól fognak függni? A mi zsidóink nyomorult — pénz és tőke nélküli, dobutezai koldusokká fognak lealacsonyodni, akiknek az iskolába, ép úgy mint Oroszországban, »tilos a bemenet«.

Akik azután olyan szánalmas megjelenésű alakokká formálódnak »az idő viszontagságai folytán«, akik nevetség és gúny tárgyai lesznek Zichy Nándorék kedves utódai előtt.

Akiket azután úgy lehet bemutatni a népnek, hogy: »lájjátok, ezek ilyen korcsoknak szü-

lettek«. (És el fogják hallgatni, hogy ők csinálták azzá, valamint jelenleg is elhallgatják, hogy ők erőszakolták reánk az üzérkedés szellemét, amelyből a zsidók mégis mihelyt szabadabb szellők járnak fölöttük, önmaguktól kivetkőznek.)

Tehát a *töke antiszemitizmus először és a szellemi antiszemitizmus végül!* Ez az ő programjuk. Az előforduló apró-cseprő, néha kisebb, néha nagyobb antiszemita tüntetéseket, összekocczanásokat pedig tessék mindig ebből az *alapról* levezetni. Akkor azok nem fognak majd mulékony szappanbuborékoknak tetszeni.

Hogy maga a klerikálizmus el fog tűnni az enyészet mérhetlen örvényében azt biztosan hihetjük; de hogy mikor, azt nem tudhatjuk. De a míg létezik, addig egy nagyhatalom jellegével, sőt — muló — erejével bír. Mert a hazugság is hatalom és erő, csak hogy mulékony. Az igazságot nem lehet fajgyűlöletre építeni. Az eszméket nem lehet tüzzel, vassal, gyanusítással. rágalommal terjeszteni.

Aki ilyen eszközökkel vallja és terjeszti vallását, az beleviszi saját vallásába a halál és az enyészet csiráit.

Mi nem akarunk zsidó politikát csinálni — mint ahogy ők ezt mondják — mi nem akarjuk a mi vallásunkat *sem erőszakkal, sem erőszak nélkül* »terjeszteni,« mert a mi vallásunk eszméje már *ki van terjedve*, mert az maga a végtelenség.

Nekünk nem kellene a prozeliták, mi nem ígérünk sem pénzt, sem egyéb »magasabb« kitüntetést a *biztosító intézetek keresztény vezérigazgatóinak*, hogy térjenek a mi hitünkre. Örülünk, ha békében hagynak bennünket, sőt örülünk ha megszabadulunk a dezentoroktól. Ha hozzánk jönnének, lebeszelnők őket.

Az nem elég ok a megnyugtatóra, hogy a néppárt nem fog szélesebb talajra találni Magyarországon, mert a néppárt szelleme nem gyökeresik a magyar nép lelkében. *A történelem eléggé bizonyítja, hogy igen sok oly intézmény létezett már évszázadokon, évezredekén át, amelynek lelke nemcsak hogy nem gyökeresett a nép lelkében, de határozottan ellenese volt.* És ami volt, az ismétlődhetik újra, nem oly hosszú időkre mint a múltban, és nem is abban a formában, de ugyanazzal a lényeggel. És végül Magyarországon nemcsak magyarok laknak, hanem a néppárt szelleme iránt fogékonyabb nemzetiségek is. Hanem a megnyugtatóra csak csupán az az elegendő, és alapos okunk, hogy a klerikálizmus eszméje hazugságon, ámitáson, szemfényvesztésen épült föl, és ha e hazug eszméket

rövid ideig el is lehet még fogadtatni a néppel erőszakosan, úgy az ily eszmék végül, ha leélték életük mulékony tartamát, annál nagyobb erővel és könnyedséggel fogják önmagukat lerombolni Zichy Nándorék ámulására, hogy helyet engedjenek magának a igazságnak.

Mi nem ártalmára, hanem hasznára voltunk, vagyunk és leszünk a társadalomnak. Nem elég erős és szomorú példa ennek bizonyítására a szép Spanyolország sorsa, amely tönkrement, mihelyt kiüldözték belőle azokat az ártalmasnak vélt, berágalmazott — zsidókat. De magát a zsidóságot nem tették tönkre. Megöltek zsidókat, de nem a zsidóságot. Mert ők akkor is eszmét, fajt, szellemet üldöztek, — a zsidóság szellemét magát — amely szellemnek kulforrásából merítették az ő saját keresztény szellemöknek, vallásuknak alapját. És midőn ezt nem tudták megtalálni, megfogni, — vad haragjukban, bosszujokban a zsidók testének rohantak és leöltek, legyilkoltak, elégettek halomszámra tizezreket — százezreket. — Mert oly csomót akartak kettévágni, föloldani, — melyet nem ember kötött össze, hanem maga az Isten -- és amely nem megfogható anyagból, — hanem szellemekből áll. — Keresték ők, — akkor is — azt a szövetséget, melyről a Szentírás beszél nekünk és melyet Isten apáinkkal kötött; ezt akarták széjjeltépni, gyarló emberi kezükkel, véges eszközökkel.

De nem sikerült nekik és nem fog sikerülni Zichy Nándoréknak sem, — soha az idők végtelenségein keresztül sem! **Lakos Alfréd.**

A vezér bukása!

A pótválasztások eredményét vizsgálván, kettős szignaturáját látjuk a helyzetnek: a néppárt újból kudarcot szenvedett — hét pótválasztáson szinte ugyanannyi néppárti jelölt közül egy sem került ki győztesen a küzdelemből, sőt némelyik kevesebb szavazatot kapott, mint az eredeti választáson — és gróf Zichy Nándor megbukott. Voltaképen egyet jelent mind a kettő: a magyar nép józansága diadalt ült a felekezeti izgatás ármányain; de a hatás dolgában, melyet ez az eredmény reánk tesz, különbséget teszünk. Örvendünk a néppárt bukásán; Zichy Nándor kudarcát már vegyes érzelmekkel szemléljük. Amennyiben elégtételünkre szolgál, hogy az igazságos népítélet neki sem kegyelmezett, talán ugyanannyira óhajtottuk volna, hogy ő bekerüljön a parlamentbe.

Mert nagy vigaszunk, hogy a néppárt csatát veszített és éppenséggel nem szomorkodtunk volna,

ha gróf Zichy Nándor megkapja vala a képviselői mandatumot. A megelégedés érzelmét kelti bennünk, hogy a sötétség emberei hátrálni kényszerülnek és kiderül, mily hiuk voltak reményeik, mily eredménytelek a szentségtelenítő eszközök, mily csufos bukás érte elbizakodottságukat, mily gyöngének bizonyult a nemzetellenes szövetségek ereje és, azt hisszük, elégtételünk nem látta volna kárát, ha gróf Zichy Nándor helyet kap a képviselőházban.

Amit annyiszor hangoztattunk és amit törhetetlen hittel reméltünk, im: a beteljesüléshez közeledik. Biztunk a magyar nép józanságában és bizalmunknak mind jobban igazat ad a valóság. Szilárd meggyőződéssel vallottuk, hogy a magyar nép egészséges ítéletét ideig-óráig elhomályosíthatja az elkeseredett fanatizálás, hogy azután újra a higgadt megfontolás és az önérzetes gondolkodás — a magyar character e két sarkalatos pontja — veszi át az uralmat és im, a fordulat szinte még gyorsabban köszöntött be, sem mint reméltük. A fanatizmus láza gyorsan eljutott a paroxysmusig — vajmi gyöngé volt különben ez a paroxysmus is — és most gyors szökéssel hanyatlik alá.

Örvendünk rajta úgy is, mint reményeink megvalósulásán és úgyis, mint a nemzeti közvélemény egészségének dokumentumán. Fényesebb bizonyítékot nem állíthatott volna ki a magyarság értelmének tisztaságáról, érzésének és gondolkodásának józanságáról, mint amikor így visszautasította a társadalmi háboru hirdetőit, az előítéletek aranygyapjas és szoknyás lovagjait és erős maradt a fanatizmus fegyvereivel és az alacsony ösztönök csábításával szemben. A józanság mindig kitűnő minőség, az emelkedett gondolkodás mindig nagy érdem; de kétszeresen becses és kétszeresen érdemes ma, a jelen viszonyok között.

Közvetlen szomszédságunkban a reakció uralkodik és a szele átfú hozzánk is. Az urak és a szolgák, akik párthiveivé szegődtek, fölhasználták minden eszközt, hogy élesszék ezt a szelet és átültessék a mérget. Nem hanyagolták el az anyagi segédeszközöket és hozzányúltak a legveszedelmesebb szellemi fegyverekhez. Vesztegettek pénzzel, kábítottak borral és fanatizáltak minden módon.

Fölidézték a poklot és ígérték a menyországot, szórták a rágalmakat és duskáltak a hazugságban, nem fogytak ki a szidalomból és bő tárházuk volt a képtelen s szemtelen ráfogásokból. Igyekeztek hatni az érzékekre és meg akarták tölteni a lelket sötét képekkel, támadtak az elkábultsággal és építettek a gyűlölet érzelmére, — micsoda hatalmas immunizáció lakozik a magyar népben,

hogy a düh vírusát ennyi erőfeszítés mellett sem lehetett beléje ültetni!

Mily meggyőző bizonyíték az ős tisztaságra, hogy a külső biztatás és a belső csábítás e nagy rohamában is csak keveset ingadozott és immár újra szilárdan áll!

A pótválasztások eredményei és Zichy Nándor bukása ebben a megnyugtató erőnyilvánításban folynak össze. És mégis, mi sajnáljuk, hogy a néppárt kegyelmes vezére künn rekedt a képviselőházból.

Óhajtottuk volna győzelmét, mert nem vagyunk barátai. Szerettük volna, ha belekerül a képviselők közé, mert kívánjuk, hogy kudarcot valljon és kedvünkre lett volna, ha ott látjuk a néppárti csoport élén, mert különb ellenfélnek tartjuk, mint Lepsényi pátert vagy Molnár János urat. Zichy Nándor legalább jó nevelésű ember és nem botrányhős, mint alvezérei közül annyian. Neki van műveltsége és tudja magát fékezni; míg pártjának tagjai vajmi híján vannak úgy az egyiknek, mint a másiknak. Ő tudott volna tisztességes hangon harcolni, míg helyettesei bizonyára ott fogják folytatni a parlamentben, ahol a piacon elhagyták: a piszkolódásban és a gyalázásban.

Kiváncsiak lettünk volna továbbá Zichy Nándor fegyvereire. Szerettük volna, hogy ne a főrendiház hermetikusan elzárt termében, hanem a képviselőház villamossággal telt levegőjében hirdesse azokat a tanokat, melyek a romlást hordják magukban és a melyekért bizonyára különb megtorlást szenvedne, mint eddig történt.

Jelek mutatják és a fejlődés követeli, hogy amint elvesziti a néppárt a talajt a parlamenten kívül, fölbomoljék a parlamentben is. Nem bántuk volna, ha gróf Zichy Nándor közvetlen közelből kényszerül végignézni azt a szétszűllést, amelyen pártja keresztül megy és nem menekszik attól az erkölcsi vesszőfutástól, ami a parlamentben vár vala reá. Méltó lakolás lett volna, amiért megbontani törekedett a társadalom épségét, támadást intézett a nemzet fejlődése ellen, szervezetkezett a haza ellenségeivel és lánggra akarta lobbantani a felekezeti gyűlölség irtó tüzét.

Soha oly pyrrhusi győzelmet, mint ha Zichy Nándort megválasztják képviselőnek! A diadal vitte volna a megsemmisülés szinterére — így csak »extra muros« fogja átszenvedni.

Sándor Ödön.

A hus, a hus, a kóser hus!

vagy:

Kik nemzették »Szabad Izrael«t?

Villámot kért beszédéhez a szatmáriaktól Ugron Gábor; villám után kardot s végül egy egészen veszélytelen köpönyeget, hogy, mint hajdan Caesar, eltakarhassa orcáját ő is. E példa után indulva, én meg taglót kérek cikkemhez. Taglót adjatok, kettőt, a két szélre, középre egy »mazsgi«-t* — czimertül.

*

Az 1889. évben több jóra való zsidó családapa és hitközségi tag arra a gondolatra ébredt, hogy ez a mi nagy hitközségünk tulajdonképpen nem áll föladata magaslatán. Igaz, megeselekszik egyet-mást föntart iskolákat, templomokat; gondoskodik árvákról, betegekről, szegényekről és mivel még más humánus és kegyes dolgokat: — ez mind szép és jó, de — nem elég jámbor. Zsidó hitközségnek első sorban vallásosnak kell lennie, vagy, mint az elégedetlenek mondották: szentnek. A többi mellékes. Nem kell ugyan, tevék hozzá diplomacice, hogy tulságos szent legyen, mint pl. az orthodox hitközség, — mentesen Isten! — hanem mindenestre szentebbnek kell lennie, mint aminő a pesti haladó nagy zsidó hitközség. Szóval, amolyan status-quo-ante zsidó hitközség kellene, hol minden a réginel maradt, az istentiszteletet nem modernizálták, magyar imákat a templomba be nem vittek, de azért a tagok mégis csak azt teszik, ami nekik tesz. Össze is jöttek, hogy ilyen hitközséget megalakítsanak — a mészáros-egylet helyiségében. Elmentem a gyűlésre magam is és, úgy fordult, föl is szólaltam. Elmondtam, milyen örvendetes dolog, hogy az összegyűlt urak vallásosabb institucziók után szomjuhoznak. Örvendtem ennek annál is inkább, mert én *ilyen* gyülekezetet *ilyen* célokkal még sohasem láttam, sőt elképzelni sem tudtam. Tagbaszakadt, kemény legények egytől-egyig, szittya modorral, zamatos magyar beszéddel mindannyian sokan magyar viselettel s magyar arczczal, mert az arcz tudvalevőleg idővel hozzáformálódik a magyar gondolkodáshoz, nyelvhez. *Ilyen* szentekre, az bizonyos, Ábrahám, Izsák és Jákob Istene soh'sem számolt. Hogy ezt elmondtam, fölhivtam az urak figyelmét, hogy amit kívánnak, tulajdonképpen rég meg van és hogy csak nekik nincsen róla tudomásuk. Mert az orthodox érzelmű zsidónak nem muszájám a modern dohány-utczai templomba menni. Konzervativebb tagjai részére templomot építtetett a nagy hitközség a Rombach-utczában, hol az istentisztelet ma is olyan, mint aminőnek apáink szerették. Ha még szentebb után vágyódnak az urak, ott a Talmud-egylet temploma a Vasváry Pál-utczában, melyet szintén a mi nagy haladó hitközségünk tagjai tartanak fönn; s ha a szentnél is szentebbet akarnak, mi már kaftánnal és straimlival jár (kissé furcsán festenének ugyan ilyenben

* A gyöngék kedvéért ideiktatom, hogy tulajdonképpen masgiach-ról (fölügyelő a kóserhágra) van szó; mazsgivá jó magyar mészárosaink kurtították a jámbort.

a merész pödrésű bajuszok) — ám ott a lengyel zsidók temploma a Simonyi-féle házban, tessék oda eljárfni imára és vallásos gyakorlatokra, mert ez az imaház is a nagy hitközség aegise alatt áll.

Megtalálhatnak szóval az urak mindent a mi szép hitközségünk keretében, minek alkotnának hát külön községet? Különösen ha meggondolják, hogy az ilyen a fönnálló hitközségnek mondhatni páratlan szép intézményeit, melyre pedig büszke minden zsidó és büszke lehet rá minden humánus ember, bizonyára nagyon érzékenyen megkárosítaná. (Itt közbeszólt egy zsinóros nadrágu, pörge arczu, hatalmas bajuszu atléta, és nem ugyan direkt hozzám, hanem a társához fordulva, így szólt: — »Mondd meg neki csak, Jóska, hogy ez mind subix, hogy mi a *sulykos árkot* akarjuk; az a fő, az ám!«) Az igen tisztelt közbeszóló ur — folytatám — bizonyára a Sulchan Aruchot, azaz a zsidó vallás szabványait tartalmazó könyvet érti; igaz, hogy a status-quo hitközségek kiteszik alapszabályaikban, épp úgy, mint az orthodoxok, hogy a Sulchan Aruch szerint fognak élni. De ha csak a Sulchan Aruch az urak nagy vágya, megtalálják azt a mi nagy hitközségünkben is épp úgy, mint akármelyik status-quo hitközségben. Mert lám, ünnepeinket mi is a Sulchan Aruch szerint rendezzük, istentiszteletünket, imarendünket szintén, az esketés és válás szintén a Sulchan Aruch szerint történik, épp úgy minden más, mi a vallásos életbe vág. Csak a község alapszabályaiban nincsen benn, s nem is volt benn soha. Csak azért vették föl az első különvált községek, hogy valamilyen különbözzenek a többitől, hogy okul szolgáljon a különválásra.

— Nem adunk mi erre semmit sem; — tört ki most a harag egyik kolomposból (azt hiszem, *Schatz* Ármin volt, az akkori mészáros-czéh egyik legdaliább alakja, ki épp olyan talpraesett népszónok, amilyen gyönyörű egy szál ember.) Vegye el a hitközség a mészárosoktól a mazsgit és ne vexáljon bennünket léptenyomon a rabbi az ő kóserhági bogaraival, legyen egy szóval megint úgy, mint volt régen, és mi vesztleg maradjunk.

Csakhogy a hitközség sehogysem akart visszatérni a régi boldog állapotokhoz. Rájött ugyanis, hogy a mészáros urak nagy része nem saktolt és ritualiter meg nem vizsgált marha husát is kóser gyanánt ad el a hiveknek, kik pedig megbiznak a hitközségben, hogy a mészáros, kinek a kóserhus mérésére konzessziót adott, nem is ad mást az ezt kívánóknak. A hitközség morális kötelességének tartotta, véget vetni a hivek vallásos lelkiösmeretével üzőt csunya játéknak és elhatározta, hogy a jövőben csak olyan mészárosoknak adja meg a kóserhus mérés jogát, kik alávetik magukat a hitközség ellenőrzési intézkedéseinek és ezek között első helyet foglalja el a masgiach, ki a mészárszékben fölügyel, hogy a mészáros csak saktolt és megvizsgált marha husát adja el kósernek. Ezek az intézkedések, az új terhek és különösen a bosszantó masgiach, (röviden és megmagya-

rositva »mazsgi«) melyeknek a mézárások egytől-egyig alávetették magukat — állandó háborus állapotokat teremtettek a község és a mézárások között, kik egy szép napon, gondolom dr. *Fein* ügyvéd, (ki valaha talmudot is tanult) tanácsára elhatározták, hogy új községet alakítsanak, melyben ők lesznek az urak és melyben ők maguk adják majd meg maguknak a konzessziót, a tehertől pedig menekülnek. S minthogy akkor új vallást alakítani még nem lehetett, községet meg csak háromfélét, melyek közül azonban kettő Pesten már fennáll; s minthogy továbbá két, egyenlő szervezetű község egy helységben fenn nem állhat, Pesten pedig haladó és orthodox hitközség már van — a mézárások és hozzátartozóik azzal az ürügygyel, hogy a nagy haladó hitközség nekik nem eléggé vallásos, az orthodox meg nagyon is vallásos, status-quo-ante hitközséggé alakultak, mely vallásos elveivel az orthodox- és haladópárt között foglal helyet. Haladóbb az orthodoxnál és orthodoxabb a haladónál.

Csak hogy a merész »stikli«, mint a mézárások urak vállalkozásukat egymás közt nevezték, akkor nem ütött be. A vallásügyi kormány nem engedhette, hogy oly frivol alapon, tisztán üzleti czélokból hitközséget alkossanak, plane konzervatív hitközséget épp azok, kiknek a haladó községgel épp azért gyűlt meg a bajuk, mert az a vallásos szabványokat érintő dolgokban külön fölügyelet nélkül megbízhatóknak nem találta; nem engedhette meg, mert az új alakulás szükséges voltát kimutatni nem tudták és nem engedhette meg azért sem, mert községet, mely évi 300.000 frtot költ közművelődési és jótékony czelokra; mely állandóan 1400 gyermeket nevel iskolában; mely párjukat ritkító humánus intézeteket tart fenn, azokat folyton nagyobbítja, gyarapítja betegek, árvák, szegények, munkaképtelenek részére valláskülönbség nélkül; községet különösen, mely minden irányban való igaz szabadelvűséggel intézményeket teremtett és tart fenn a konzervatívoknak és intézményeket a vallásos kérdésekben is modernül gondolkodók számára; — sérteni, annak kellemetlenségeket okozni, azt megkárosítani és fejlődésében gátolni — pláne egy haszontalanságért, nem akaratott.

És ugyanaz a társaság, mely 6 évvel ezelőtt, — hogy szabad kezet nyerjen a kóserhus mérésé dolgában, — status-quo-ante hitközség megteremtésével kísérletezett; mert, mint mondá, a pesti haladó hitközség nem elég jámbor, nem elég konzervatív, nem elég zsidó neki, — most ugyancsak abból a czélból, hogy szabad kezet nyerjen a kóserhus mérésé dolgában, azt fedezte föl, hogy a pesti hitközség nagyon orthodox, nagyon ósdi, nagyon visszamaradott az ő szelleme szabad röptének és arra kéri a vallás- és közoktatásügyi minisztert, engedné meg neki, hogy megalkossa a »Szabad Izrael«-t, egy a létező legszélsőbb reformon is túlmenő új zsidó községet.

Akik élén állottak a frivol mozgalomnak akkor, ugyanazok vezetik most is, és a közönség is csak csekély eltéréssel ugyanaz, mint a multkor.

Öten (arról a szerencsétlen »főrabbi«-ról, ki a gyalázkodó és esztelen iratot szerzette, csak később léssen szó) irták alá a zsidó vallás megrágalmazásával teljes, a magyar lapokban e héten közölt »Szózat«-ot. E közül az öt »vallásalapító« közül ösmerek hármat: *Witz* Mórt, az elnököt, *Smolka* Salamont és *Scheiber* Mórt. Az első *marha-bizományos és mézárászék-tulajdonos*; a másik *mészáros*, a harmadik *mészáros*. Csatlakoztak a mozgalomhoz 170-en, ezek közül 80-an nincsenek benn a hitközség lajstromában, ezekről tehát nem is beszélhetünk, tudja az Ég, hol toborozták őket össze; — a többi kilenczven között van 61 *mészáros*, 5 marhabizományos, 5 vendéglős és tejes, két sült-lud árusító, 3 kupecz és 4 szatócs és — ami a fő — kevés kivétellel ugyanazok, kik 6 év előtt a pesti nagy hitközségnél vallásosabb, orthooxabb hitközség után vágyódtak, olyan hitközség után, mely különösen a tradicziókat tartja be szigoruan, mert vallásos lelküknek ép az fájt olyan nagyon, — mint azt akkori beadványukban olyan meghatóan kifejtették, — hogy a pesti nagy hitközség a szent és drága hagyományokat nem becsüli meg kellőképen.

Képzeltető-e ennél nagyobb frivolitás, a vallással való vakmerőbb üzérkedés?

És mindezt azért, hogy ellenőrzés nélkül mérhesék a kóser hust!

Mészáros uraim, a vallás nem tulok, melyet tetszés szerint vagy leszuratnak, vagy ritualiter lesaktoltatnak; és a vallásos meggyőződés nem tagló, melynek majd fokával, majd meg élével dolgoznak.

Hogy mi az, mit önök »Szózat«-ukban elkövettek; mint sértették vele agg édes anyjukat, a zsidóságot: azt önök nem tudják, s nincs annak tudatában az a főrabbi-fele sem, kire önök »hitük« »vallásos ügyeit« bízták.

Ha a közönség is úgy tudta volna, mint mi, honnan fű a szél; kik nemzették és milyen indokokból az önök »Szabad Izrael«-jét, mi szemrehányással sem illetnék önöket. Nem vette volna komolyan a dolgot senki sem és szégyent csak önök vallottak volna. Nevettek volna ostobaságukon, vagy boszankodtak volna frivolitásukon, illetve megtették volna, joggal, mindakettőt.

Csak hogy a nagyközönség nem látta a taglós embereket, nem sejtette a megvetendő indokokat, csak a »Szózat«-ot olvasta, 5 nevet látott aláírva és egy — »főrabbit.«

Mily szemérmelenség mindjárt a czim! Mit? önök »Szabad Izrael«-t akarnak alkotni, hát mi a mostani Izrael? Abban az önök »főrabbi«-ban, kit bizonyára nem magasan szárnyaló erkölcei miatt csaptak el elébb fogarasi, később deveceeri rabbinusi állásából, s kit az aradi kórháztól, hol később gondnoki állást viselt, szintén nem valami nagyon kitünő magaviselete következtében küldhették el; abban az önök »főrabbi«-ban, mondom, ki míg ócska regényeket árult — mert ehhez látott, hogy pár év előtt Aradról Budapestre került — apró pénzén

kivül mást is vesztett, sokkal hiányosabb az erkölcsi érzék, semhogy föl tudná fogni, hogy már az elnevezéssel is, mily sértést követ el a zsidóság ellen. De önök, az egyszerű, de egészséges eszű emberek, kik végtére is csak kóser hust akarnak mérni ellenőrzés nélkül, de kik, mint hiszem, a zsidóságot megbántani nem akarják, hogy egyezhettek bele ilyen elnevezésbe? Azért, mert a pesti nagy hitközség, nem bizva az önök vallásos becsületében (és a történetek azt mutatják, hogy jól tette, hogy nem bizott) — mazsgit kötött mindegyikük nyakára, csak nem akarhatják a zsidóságot, azaz önönmagukat is arczul ütni? Mi az a »Szabad Izrael«? Tudják-e, hogy, még ha becsületes is volna törekvésük, akkor sem adhatná beleegyezését a kormány új hitközségükhöz? A vallás szabad gyakorlatáról szóló törvény ezt egyenesen tiltja. E törvény 8. §-a ugyanis úgy intézkedik, hogy »a jóváhagyás megtagadandó, ha a megalakulni kívánó vallásfelekezet elnevezése már bevett, vagy törvényesen elősmert vallásfelekezeteket sértené«, mit a miniszteri megindoklás így okol meg: »Megtörténhetnék, hogy például valamely felekezet »igaz kereszténynek« kívánná nevezni magát, mi a többi keresztény felekezetre való tekintetből nem volna megengedhető.« Ez áll természetesen a zsidóságra nézve is, aminthogy áll az is, hogy a »Szabad Izrael« elnevezés mély sértés a főnálló és bevett zsidó felekezetre nézve.

Ütközik ezenkívül az önök »felekezete«, még ha becsületes is volna törekvésük, a törvény más intézkedésébe is. Ugyancsak a már idézett törvényczikk idézett §-a ezt is tartalmazza: »A jóváhagyás megtagadandó, ha a megalakulni kívánó vallásfelekezet hitelvei, tanai, isteni tisztelete és egyéb vallási szertartásai a már létező és törvényesen bevett, vagy elősmert vallásfelekezetek valamelyikével azonosak, vagy attól csupán az isteni tisztelet és az egyházi kormányzat nyelvét illetőleg különböznek.«

Nos, a zsidóság bizonyos elveit kegyes volt az önök »Szózat«-a is le nem piszkolni, meg nem rágalmazni, és alapszabály-tervezetük elég sokban a 4000 éves Izrael tanait foglalja le »Szabad Izrael«-nek.

Csak hogy ebből nem mérnek kóserhust, mézszáros uraim!

És mit szóljak arról a »Szózat«-ról általában? Kegyeletlen, alantjáró lélek megnyilatkozása, mely piszkos kezekkel nyúl egy felekezet — a saját felekezete — szentélyébe; gyaláz, rágalmaz, denuncziál, hazudik, és mindennek tetejében ostoba és tudatlan. De azért mézszáros uraimék nem átalották azt a szennyiratot az összes lapoknak szétküldeni és kérni annak közlését.

S mindezt azért, hogy kóserhust mérhessenek ellenőrzés nélkül!

Hiszszük, hogy a vallásügyi kormányzat rövid idő múlva eljuttatja válaszát a mézszáros urakhoz és hogy ez, az elmondottak után, mikről természetesen tudomása van a vallás- és közoktatásügyi miniszternek, más mint visszautasító nem lehet: az — mondhatnók — törvényeink és kormányzatunk természetéből folyik. A vallás-

sal való üzérkedésre és ezzel az erkölcsök súlyosztására az új törvények végtére is nem alkottattak és nem alkottattak abból a célból sem, hogy a főnálló vallásokat most már a sárga földig leránthassák, arczátlanul megrágalmazhassák. Főséges alapokon nyugvó ama igaz és nemes liberalizmustól, mely *Wlassics* Gyula minden eddigi cselekedetét jellemezte, elvárjuk, hogy válaszával gátat fog vetni minden további ilyen erkölcsi betöréseknek és el fogja venni kedvét az erkölcsi mezitlábosaknak, hogy kenyérkeresetből hitünkben, legszentebb érzelmeinkben gázoljanak.

Szabolcsi Miksa.

Zsidó liturgia.*

Hittanításunknak még mindig nincs biztos tanterve. Nem is lehetne ezt oly könnyen megszerkeszteni. A modern paedagógia csak hosszú, lelkiismeretes fáradság meg gyakorlat után javíthatja meg a mostani kísérleteket, vagyis hozzáláthat a tanterv szerkesztéséhez. Nem is csoda. Oly szerteágazók, különfélék a hittel párosult zsidó tudás néhány ezer éves fájának ágai meg gallyai, hogy ezek összes érett gyümölcseit is az ifjaknak és a gyermekeknek kellő időben élvezésre nyújtani nehéz feladat. Nem is tudjuk, hol kezdjük. Hát még ezen fa időszertinti fejlődését a gyümölcsöccsel együtt megizletetni? Pedig mindez kell. E feladattal lehet megküzdenni, azaz kell. Dolgozni kell e téren együttesen sok embernek. Mindenki tapasztal valamit, mindenki más hiányt vesz észre. Közös munkálkodással mégis egyöntetűbb és sikeresebb eredményre juthatunk. A tanterv együttes megállapodással mégis lehetnének egy fonalat, mely mellett haladva, valami kis célzt érhetnénk. Sokról, sajnos, magunk is lemondunk egyelőre. A tanterv tökéletesítéséhez vagy szerkesztéséhez hálára készítő tekintélyes rész azon munka, melylyel e sorokban foglalkozunk: Dr. Fényes zsidó liturgiája.

Hogy erre mily szükség van és a hittanításnak mennyire nélkülözhetetlen része, azt, reméljük, fölösleges fejtegetni. Hisz mivé válik a bibliai és a zsidó történet tanítása, amiből szinte édeskevés jut, ha a fiu azokban csak elmúlt idők eseményeit látja és nem lát semmi összefüggést a jelenkorral.

Vége is annyi szellemiteljesítést a gyermekben föl nem lehet tenni, hogy elmúlt korok, rég lezajlott idők szellemét megértse. Hivatkozás a görögök és a rómaiak történetére itt nem használ. Először, mert annak jelen tanításához és előadási módszeréhez szó fér, de ez nem tartozik ide. Azután pedig, hát mi úgy tanítsuk históriánkat, mintha az nekünk csak történet volna és semmi egyéb. Prófétaink szelleme, a tanítók és amórák tanítása, milliök szenvedései, küzdelmei, őseink fölfoghatatlan ideális, életet megvető hátorsága nem volna nekünk több, mint az avarok története?

Mi tudjuk, hogy ez nekünk mi, mi átérzünk teljesen. Bennünk él a tudat, hogy mi vér vagyunk az ő vértükből, hus az ő husukból. Ezek atyák fájdalmai, örömei a gyermeküknek. De a gyermekkel is meg kell ezt értetni, kell, hogy benső érzésévé fejlesszük, kell, hogy a gyermek szíve lüktessen, ha a zsidók történetét

* A zsidó istentisztelet és a vele kapcsolatos vallásos intézmények történeti és rendszeres ismertetése. Irta dr. Fényes Mór. (Kapható Singer és Wolfnernél.)

olvassa, vagy tanulja, úgy, mint, hála Istennek, már minden magyar zsidó fiu érez, ha a magyarok történetébe belemélyed. Önkéntelen könyvet csaljjon a szemébe, kedves mosolyt varázsoljon ajkára a zsidók históriájának egy-egy darabja.

De ezt hogy érzük el, ha a gyermek nem tudja, miért érdeklődjék ősei iránt, ha nem látja atyái évezredes tradícióját, az élő intézményeket, melyekben élünk, melyek nélkül mint zsidók el nem lehetünk. Hisz hagyományunk, életföltételünk, létünk, ez erkölcsi érzésünk leggyönyörűbb nyilvánulása. Vagy hát minék a bibliai irodalom, midrás, talmud, ha mindez csak egy réges-rég letűnt idő fakó képét mutassa a gyermeknek, melytől kedvetlenül — enyhén szólva — elfordul, avagy egy elavult álláspontot jelezzen, melyben az ifju nem látja a kapcsolatot a jelennel. Végre is a gyermek a mai praktikus vallásos életből, melyben tényleg él és amelybe magát teljesen beleélje, értse meg visszafelé haladva a fejlődést és nem vezet célhoz, ha a bibliatanulásból magának lefejt a fejlődést. Nem is volna erre képes.

Minék a száraz elmélet a már új »zsidó katekizmus«-okban, hol pláne dogmatikával traktálják a szegény gyermekeket. Mindez szubjektív értékű, kevéssé hat a lélekre, mert távolesik a gyakorlati élettől. Az ész szüleménye az észhez szól. Aztán a gyermekben több kételyt szül, mint hitet. A zsidó vallás az élet vallása, nem akarja a filozofálás holt, hasznavehetetlen rendszerét. Már pedig a vallásos élet megismerésére kitűnő segédkönyvet nyújt dr. Fényes liturgiája.

A gyermekeknek ily könyvet, rendszeres, zsidó liturgiát utóbbi időig nem is kellett nyújtani. A fiu eljárt atyjával templomba, otthon látta a vallásos életet, az egészet gyakorlatból megtanulta. Ezt nem pótolhatja még ezen derék munka sem. Erre majd a nagyokat kell előbb megtanítani.

De hát amennyit az iskola a vele egybekötött gyakorlati vallásos élettel nyújthat, azt ezen könyvből jó eredménnyel lehet tanítani. Dr. Fényes munkája uttörő munkát. Pedig nem volt könnyű ennyi részletet egybefűzni, egy központ köré csoportosítani, azt oly röviden tárgyalni (négy iven), amellet mindent világosan elmondani, minden egyes intézményt fejlődésének folyamában röviden és szabatosan bemutatni, de egyuttal a vallásos élet lüktetését kiéreztetni. Szerző ezt úgy érte el, hogy több helyütt a történeti visszpillantást tipografice föl-tünteteti, hogy a fontosabb gyakorlati élettől elkülönítse.

A könyv hat fejezetre oszlik: 1. Az istentisztelet általában. 2. Szertartások. 3. Az imádságról általában. 4. Az egyes imák. 5. Liturgikus olvasmányok. 6. Alkalmi áldások és szertartások. Figyelmet érdemelnek az egyes ű-ök. A rabbiról, községről, a zsinagóga-, az ünnepek-, a szombat jelentőségéről, az imádság történetéről, kellekéről, föltételeiről, héber nyelvről, hagyományos dallamról, piut-, szelicha-, kinóthról szólnak. Művét a vallásos kegyelet melege hatja át és az egészben tudás látható. Munkáját szótár követi az imádságokhoz, meg rövid, igen czélszerű grammati-kácska.

Dr. Fényes ezen munkáját ajánlanók a szakkörök figyelmébe azon megjegyzéssel, hogy e munka csak vezérfonalul szolgáljon, mert egyes szakaszokban a szerző sokat csak jelez; amit a tanárnak bőven, lehetőleg gyakorlati tanítással egybekötve kell kifejtenie és természetesen a tanulók buzgalmát eziránt fejlesztenie. Hogy egyes megjegyzéseink is volnának egyes állításhoz, az nem csökkenti e derék munka értékét.

Dr. Hoffer Ármin.

T Á R C Z A.

»Zsidók ludja.« *

Tóth Béla mester, istenáldott művésze a magyar szónok és tudósa a »szálló igék«-nek mást mit tehetett volna, mint hogy alkalomadtán tollhegyre fogja Márton ludjait. Ugy veszem észre, hogy villára fogva ő izesebbnek találná ugyan a szálló igében szereplő szárnyasok barna-pirosra süttöt véreit, de én, miért is tagadnám, már csak jobban épülök a mester »Márton ludján«, mint a pozsonyi zsidokén, avagy a pannonai szentén, mivelhogy ama »jámbor lelkek« közé húz a vágyódásom, akik »illő áhitattal olvassák« — a mestert.

Ime, a mester, aki fölfedezi a mi doktorainknak a »béleg«-et és a »dick«-et, aki »a Fauburg Saint Leopold angolos terítésű asztalkái« mellé, melyekre rózsaszínű ernyő villamos lámpák vetik a világosságot, visszasírja nekünk — »a zsidó patriciusság dús, boldog és szép családi életét«, mely »a király-utczai vén ház alacsony, sötétes szobájában honolt«.

És okát is adja ennek: Régi ember, idegen ebben az új világban...

Igaz a szólása. Régi ember, és itt új a világ körülöttünk. A zsidók ludja eltűnt a Fauburg Saint Leopoldból, helyében megjelentek a »doktorok«. Egy darabka kultur- és elmondhatjuk, hogy egyuttal kultusztörténet is ez. Nem a libakulturáé és libakultuszé, nem a »tudomány« husra gyarapított és »a művészettel« pirosra süttöt szárnyasoké, hanem azé a »holdog és szép családi életé« aminek jóleső melegéről emlékszik a mester.

Mindegy az, kérem, hogy a »dicső madarat« magas ezüstkaru gyertyatartók között látta-e vagy sem; avagy a dicső madár kedvéért megfosztotta emlékezetünket, a dicső madár nem kevésbé dicső, de »nagyságos gyomrokhoz nem méltó« aprólékától és a diós haltól: ezektől a péntek esti fejedelmi ételektől. Annyi bizonyos, hogy a királyi asztalra való szárnyasok még a király utcájából is kiszorultak a mellékutcákba és művészet nélkül szükkölködve pirulnak a libasütők boltajtájában, ablakában. A mellékutcák csemetei ellenben, akik két évtized előtti hajdanán bámulatos mód tudtak még lelkesedni, »vágott bélegért« és »rózsaszínű dickért« — beköltöztek a doktor taborába.

Ime, az anyagcsere. A »zsidók ludjai« melyeknek emléke is izletes, csupa doktorra változtatták az ifju Izraelt, melybe idők folyamán átköltözött a madarak dicsőségére fordított tudomány és művészet. De vajjon mivé cseréli át a mai ifju Izrael, az ő ifjabbik Izraelét, amely »idegen, régi ember« emlékezéséből tudja, olvassa csak — mert még csak nem is érzi, — hogy »a kedves ősi szokások eltűnése megsajgatja a szívet«.

A »zsidók ludja«-nak kiszorulásával nagyon, de nagyon megváltozott a világ; nemcsak kívülről, aminek örülünk, hanem belül, azokban az otthonokban is, ahol kandalló nélkül is olyan jól eső meleg volt... A mohón fölszedett új kultúra kiszorította a kultuszt, azaz, hogy új kultusznak csinált helyet. Hol az a doktor, aki nyiltan

* A »Pesti Hirlap«-ban e héten Tóth Béla tollából tárczacsikk jelent meg a »Márton ludja«-ról. Ennek anyagához fűződik a fentebbi közlemény. Szerk.

mer lelkesedni a »flódnierért«, ezért a [sokrétü leveles téztaért? Merre a hegedős, ki dalra ajzaná lantját: hamuban főtt tojás dicsőségét zengni? Még a »sólet« kultusza is felekezetet váltott és egy Andrassy-uti vendéglőben sűrűbben fogyasztják ezt a római pápa hivei — mint önmagunk.

Istenem, teremtőm, azt is meg kellett érniünk, hogy a zsidók ludját — a mester Tóth Béla fedezze föl nekünk, aki világért sem »50 krajezáros magyar«. A mi »uj magyarjaink«, hitfeleim az urban, meg nem mernék ám ezt cselekedni. Dehogy engedi az álszin, hogy a régi fonalakból nyilván mutogássunk valamit. Sőt ellenkezőleg, hosszu bőjtör azt is láttam én már kiirva egy besukott bolt, hogy az üzlettulajdonos egész nap a...i kávéházban található.

A »Márton ludja«-nak elkövetőjét én külön hitfelemnek tartom, mint a »dicken« fölcseperedett uj Izraelt. Az igaz, hogy egyébként is büszkéek lehetnének rája... Mert nekem is megsajgatja a szívemet a kedves ősi szokások eltűnése, a ludaink hitelvesztése és a magas polczról való mélységbe szállása. Én is visszavárom a hófehér abroszon büszkélkedő magas ezüst gyertyatartókat — ámbátor pakfongból lettek legyen azok. De nem is az ezüst gyertyatartók vannak most híjjával. Az ezüst olcsóbb és ez a házi butor végtelenül elszaporodott. Az pusztult el, ami őket körülvette: a boldog és szép családi élet és ennek a melege, világossága.

A liba és tutti quanti a mi különleges ételeink, csak szimbolum, melyeknek eszmei foglatatja költözött a legsötétebb Dobutczába, megint csak azokba a sötét odukba, minőket hajdanán, még két évtized előtt is bearanyozott. A kultura, mint Saturnus a gyermekeit, megette kultuszunkat. »Perzselés és fehér szurok nélkül« rólunk is ugy eltűnt a családi élet kultuszának meleg pihéje, mint a pozsonyi ludakról, melyeket a király elé vittek.

A ludaknak azonban még nem veszté egészen a magja. Megvannak — Pozsonyban. Évről-évre hizlalóba fognak közülök néhányat, mert ott sem általános már a — tudomány és viszik a — királynak szent Mártonnak napján. De csak a tudománynak van már Pozsonyban is irmagja; a művészet onnan — máshova költözött.

Milyen szép volna, ha a pozsonyi tudomány összeakadna az eltévedt művészettel! Akkor ismét megkerülnének a Tóth Béla siratott zsidó ludjai és sem az ő szive, sem az enyém nem sajongna »a kedves, ősi szokások« eltűnése miatt. Ez a kor is és minden felekezet megadná nekünk akkor ujra azt az igazságot, amit a mester emleget, hogy »az igazi nagy tulajdonságok netovábbját csak a zsidók ludja érheti el«. És ha a zsidók ludja pirosra sütvé föltámadna halottaiból, és az »ételgyártás mai rettentő uj mesterségéből« kiemelkedve, nem ujságpaprosba takarva, hóna alatt vinné haza az ember, — hanem régi ezüst tálakon szolgálnók föl azokban a szobáinkban, »melyekben valami jóleső meleg van, mely mint a nemes bor járja át ereinket és nem a kandallóból áramlik« — akkor, oh, akkor meghívhatnók Tóth Bélát is vendégnek, a mi doktoraink körébe. Hej, mert ma a szive nagyon sajogni találna közöttük.

Haber Samu.

Jefta

— Bodenstedt. —

Örömtűz és zöld babér,
Jefta győzött s visszatér.
Harczba indult seregével
S Ammon népét győzte le;
Haza jön most rózsák között
S Juda ujong ő vele.

De szebb rózsát a vadon
Nem hajt, mint a hajadon,
A ki dobbal és zenével
Fogadja a csapatot.
Juda legszebb rózsaszála,
Jefta lánya az amott.

Jefta elfordul s remeg.
Nem ismerd lányod meg?
»Jaj! Sulyos volt fogadalmam:
Hogyha Juda lesz nyerő,
Feláldozom, ki először
Házamból én élém jó.«

Jajgat, sirás a beszéd
És ruháját tépi szét.
»Atyám, ó, ne sirass engem,
Ez isteni akarat.
Nem-e jobb, hogy én halok meg,
Semhogy Juda rab marad?«

Fogja lányát, kézbe kéz,
Imádkozik, égre néz:
»Bár a szíven majd meghasad,
Úr, te adtad, ime vidd,«
S barna arczán végig folyva,
A föld issza könnyeit.

Az oltár im, készen áll
S tiszta lelke égbe száll,
Mint mikor a lángok között
Tiszta, szentelt mirha ég.
S Jefta lányát megsiratják
Juda lányi ma is még.

Feleki Sándor.

H i r e k.

— **A legújabb névtelen.** A főv. szegény gyermek-kert-egyesület, melynek szálai a múltban egészen a mi hitfelekezetünk kebelébe nyulnak vissza, amely mai elnöke és előkelő támogatói fáradozása révén palotában látja otthonát, kedves, és hozzá tehetjük, értékes meglepetésben részesült. E heti választmányi ülésén, mely a főváros társadalmának minden osztályát igazi demokracziával foglalja magába és a társadalmi egybeforrásnak az asszonyok révén uttörője, — hevesi *Bischitz* Dávidné, ez a mindig jóban táradó urnő — 20.000 forintos adományt jelentett be, amelynek utalványozója ösmeretlen kíván maradni. De hiába kívánta az ösmeretlenséget — asszonyoknál a titok meg nem marad és ha talán egy kis küzködésbe került is, de több szép asszony-természet az adomány bejelentése után öfedeletten szalasztotta ki ajakán: Eljen Hirsch báróné! Bischitzné ráhagyta, hogy hadd éljen, hiszen a szegényeknek és ügyefogyotaknak is nagy szükségük van rá; de tiltakozott az ellen, hogy a névtelenség titkát elárulják. Mi sem akarjuk ezt megcselekedni, hanem azért nem hagyjuk magunkat eltiltani attól, hogy kiírjuk az ujságba, mikép az új adományra vonatkozó indiskreczió elkövetésének *Gross* Sándor dr. elnökön és *Bischitz*né, a diszelnőknőn kívül, kik voltak a fültanui: br. *Nikolics* Fedorné védnőknő, *Schönfeld* Julia és *Beksics* Gueztávné alelnőknők, özv. *Festetich* grófné, *Pulszky* Ferenczné, *Edvi* Illésné, *Havas* Izsóné, *Horthy* Józsefné, dr. *Szirmai* Béláné, *Szabolcsi* Miksáné, stb. Ez a kis névsor eléggé szépen szól — a demokraczia mellett.

— **Eltesszük ezt is.** Eltettünk már egyszer valamit, minek eltüntethetéséért sokat adna ma a mi orthodox atyánkfainak vezetése és csak a múlt héten utaltunk hivatalosának nálunk őrzött ama kötetére, melyben meg van örökítve az a természetellenes és esztelen harc, melyet az orthodox vezetés (nem az orthodoxia, mert az nem azonos vezetésével és a receptcióért velünk együnk küzdött) a receptció ellen vitt. Ma szégyelli ama tettét és ha tehetné, örömet letagadná. Nos, megjósoljuk neki, hogy szégyelleni fogja mai tettét is, mely ép oly természetellenes, mint küzdelmei egyenjogusításunk ellen. Az orthodox közvetítő bizottság lapja vezércikket közöl a héten fölmerült (és előreláthatólag, a jövő héten már elmerülő) »Szabad Izrael«-ről, melylyel mi is foglalkozunk e számunkban, lerántva róla a leplet, bemutatva annak, a mi: vallással gseftelő kompániának. És miként tárgyalja az orthodox közvetítő bizottság hivatalosa azt a mozgalmat, mely különösen a tradicziót rugdalja, gyakorlázza? — Valóságos örömrivalgással fogadja, nagyokt röhög kárörömében és a szép érzést nem is igyekszik titkolni. Tapsol neki, hogy a »neologok«-nak okoz bajt, hogy a pesti hitközség nagy gyöngítését involválja! Hogy a jó alkalomból jó nagyot rug rabbijainkon (kik pedig csak a múlt évben, hogy úgy mondjam, ujitották meg szövetségüket a hagyományyal és valóságos törvénnyel, kitéve ezáltal magukat meghurczoltatásnak, valóságos martyriumnak) kiket egy sorba állít a vallásgyalázó, hittagadó emberrel, kit ama bizonyos »Szabad Izrael«-rabbijává tett meg, — azt talán ki is találják, kik annak a lapnak természetét ösmerik. — Nem szándékszunk most ezt az eljárást érdeme szerint méltatni, egyelőre csak gombostűre tűztük, de foglalkozunk vele bővebben, majd ha a mézárások képződménye, a »Szabad Izrael«-anya méhében kimulik. Majd akkor megkérdezzük az orthodoxiától, mit szól vajjon a tisztelt vezetés eme legújabb cigánykerekéhez? Mióta szokás Izraelben ujjongani a

zsidó vallás gyalázóinak, a hit és a tradiczió megrugdalóinak? Vagy annyira beléették volna magukat a szent férfiak a pártpolitikába, hogy teljesen megfélekeztek volna arról, hogy egy kicsitzsidók is és nem csak orthodoxok?

— **L—s A—d.** Ezzel a jeggyel a minap az »Egyenlőség« első helyén cikket közöltünk, melyről megjegyeztük, hogy ösmeretlen kézből kaptuk, de azért szokásunk ellenére mégis kiadandónak tartottuk, annál a ritka éleslátásnál, sok tudásnál és mélyen járó gondolatgazdagságnál fogva, melyet benne találtunk. A cikk szenzációt keltett és nekünk megvolt az az elégtételünk, hogy a nagy olvasóközönség is mohósággal élvezte az ösmeretlen első szárnypróbálását. Mert az első szárnypróba volt csak, de a fiatal sasé, akit magasba visz a természete. Az író azonban, akit első próbálkozásából is a legteljesebb figyelmet érdemlő talentumnak néztünk, nem ösmeretlen, sokat szerepel az ujságokban, melyek a humort, ötletet, satirát kultiválják, de ott szén és ón az ő fegyvere — mivelhogy egyik legkiválóbb éleztlaprajzoló. Az L—s A—d jegy viselője, most már megmondhatjuk mert nem csak írói rátermettségét, hanem személyét is sikerült megtalálnunk — nem más mint *Lakos Alfréd*, akinek tollából való mai első cikkünk is, mely párja a szóbanforgó elsőnek tartalomban, gondolatmélységben, de gondolatkörében is.

— **A esanádi püspök előtt,** abból az alkalomból, hogy őt valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki a király, a temesvári zsidóság is együttesen tiszteltet. A belvárosi hitközséget *Sternthal* Salamon elnökkel *Löwy* dr. főrabbi, a gyárvarosít *Schwarz* elnökkel *Singer* dr. főrabbi, a jözsefvárosít pedig *Schulteisz* elnök képviselte. A küldöttségben ott volt továbbá *Dereira*, *Keppich* dr. és *Kümmelheim* Ármin. Az ünnepi beszédet *Löwy* Mór dr. főrabbi tartotta, lendületes szavakkal emelvén ki, hogy most, mikor felekezetek szerint akarják egyesek széttagolni a nemzetet, jól esik üdvözölniök olyan férfit, aki mindenkori az egyenlőség és felekezeti türelem apostola vala. A püspök erre azt válaszolta, hogy amit tett, azt csak hite és mestere tanításai szerint tette. Ezentul is, mint eddig testvéreinek ismer mindenkit, mert a kitüntetés őt meg nem változtatta, legfőlebb annyiban, hogy még nagyobb hálával és hódolattal viseltetik felséges királyunk iránt és mindenkori megbecsüli a temesvári zsidókat, kik arra méltóknak bizonyulnak, mert mindég jó polgárok és hazafiak voltak.

— **Hirsch báró hagyatékából.** A nagy emberbarát szelleme halála után is működik s ha más kéz által is, de egyre-másra újabb és újabb jót teszen. Most ismét egy hatalmas alkotás terve fekszik előttünk. E szerint Hirsch báró özvegye a keleti vasutak hivatalnokainak nyugdíjalapjára két millió frankot adományozott. Az adománylevel, amint Konstantinápolyból jelentik, kiköti, hogy a nyugdíjalap jövedelmeire igényt tarthatnak mindazok a hivatalnokok, akik az említett vasutakhoz, melyeket Hirsch báró épített, 1890 előtt kerültek, amely évben Hirsch báró e vasutakkal megszakította az összeköttetését. Arra az esetre, ha a nyugdíjintézmény létre nem jöhetne, a báróné úgy rendelkezett, hogy az egész két millió frank a kedvezményre jogosultak között aránylagosan fölosztassék. — A másik hír, mely Hirsch báró hagyatékára vonatkozik, Brünnből jön. Tudvalevő ugyanis, hogy a nagy emberbarát Brünnből készült végrendeletében Morvaországi jótékony célokra egy millió forintot adományozott. E millió fele zsidó felekezeti jótékony intézmények javára jut, másik fele pedig olyan humánus intézményeknek, melyek fele-

kezetre való tekintet nélkül gyakorolják a jót. Az összeg fölöstásáról és hováfordításáról a végrendelet végrehajtói gondoskodnak, akik az özvegy báróné kívánságához képest f. év december hó 9-én, a nagy jótevő születése napjának fordulóján fogják a legátumokat kiszolgáltatni, még pedig a következőképpen: Az 50 morvaországi zsidó hitközség mindenike kap 1500—4000 frtot; a brünni azonban 10.000 frtot; a morvazsidó árvaalapokra 110.000 frt jut, a két gyermekkórház pedig 40.000 frtot kap. Az irgalmas testvérek négy kórháza 41.000 frttal és más humánus intézmények 5—10.000 frttal részesednek.

— **Az izr. magyar irodalmi társulat** f. évi december hó 8-ikán tartja meg a pesti hitközség sipuczai helyiségének I. em. nagytermében diszülését és utána közgyűlését. A két rendbeli ünnepélyes összejövetel tárgysora a következő: Dr. Kohn Sámuel, elnöki megnyitó. Dr. Bánóczy József, titkári jelentés. Dr. Perls Ármin, Ahasver. Dr. Klein Arnold, A magyar Izrael éneke, midőn az 1000 év betellett. Dr. Kármán Mór, Nemzeti és felekezeti élet. Elnöki zárszó. *A diszülést követő közgyűlés* tárgyai: 1. A számvizsgáló bizottság jelentése s a fölmentvény megadása. 2. A társulati elnök és társelnök választása. 3. 20 budapesti és 20 vidéki választmányi tag választása. 4. Öttagu számvizsgáló bizottság választása. 5. Netán beadott indítványok (18. §. g) tárgyalása. 6. A legközelebbi közgyűlés helyének meghatározása.

— **Nemesítés.** *Back* Herman, győrvárosi malomtulajdonost, a közügyek és a közjótékonyosság terén szerzett érdemei előismeréséül, ő felsége a király »bégavári« előnévvel nemesi sorba emelte. A közzgazdaságnak, a nagyiparnak ez a kiváló munkása, aki anyagi javakért fáradozva, ennek gyümölcseit tele marokkal rakta a humanizmus oltárára, méltán rászolgált a királyi előismerésre.

— **Felekezet ellen elkövetett kihágás** címén állították a héten járásbíróság ele *Szilágyi Gézát*, a sok port fölvert »Tristita« cz. dekadens verskötet szerzőjét, mert »Éjféli mise« című versében a kath. felekezet megbántását látták. Szorosan véve, nem volna ugyan ebbe a dologba beleszólásunk; de még sem mehetünk el mellette úgy, hogy észre ne vegyük. Ha a mi felekezetünket bántják, azt bizony mi soh'sem látjuk szívesen; de mert egyenlő mértékkel mérünk, az sincsen inyünkre, ha azoknak hiten követ el valaki bántalmat, akik a mienkét szokták támadni. Kinek-kinek a lelkiösmerete tisztelet igényelhet, abba bántó kézzel belenyulni nem szabad. Megnyugvással látjuk ezért, hogy Szilágyit — ki hitfelünk — elítélték, noha annak eldöntése, hogy büntetésre méltó sérelem forgott-e fönn és hogy helyes formában alkalmazták-e az ítéletet, nem a mi hatáskörünkbe tartozik.

— **Hitvány az a zsidó ember**, ki, mert pl. egy nagy alföldi városban több keresztény asszony a bebiztosított szülőt, férjet, testvért, sógort, rokont rendre halálra mérgezett, hogy a biztosított összegeket aztán fölvegye; vagy mert Varsóban találkozott egy keresztény bába, ki több száz gyermeket, bűnös szerelem gyümölcseit, pusztított el, hogy az »édes anyáktól« a »munkáért« előre kialakított bért megkapja, — mondom, hitvány az a zsidó ember, ki ezért a jövedelmező gyilkosságokat »keresztényüzlet«-nek nevezné el. Hitvány egyáltalán a zsidó, ki bármily bünt bármily felekezet nyakába varr, csak azért, mert találkoztak tagjai között, kik a bünt elköveték. De ha hitvány ilyenért a zsidó — és az! —, hitvány a keresztény is, ki, mert valamely zsidó valamely gazságot követ el, azt a gazságot mindjárt a felekezettel füzi össze, mintha azt a bünt az az ember csak azért követte volna el, mert zsidó, és mintha az a bűn az ille'ő gazember felekezetéből folynék.

Hogy ezt elmondtuk, közöljük az »Alkotmány« f. hó 12-iki száma egy hírének következő bekezdő sorait:

»A varsói rendőrség minap két argentiniai zsidóembert fogott el, akik keresztény leányokat csábítottak Argentiniába való kivándorlásra« — és e hír fölé ennek megírja a következő címet bigyesztette: „*Zsidóüzlet*.“

Hitvány az az ember, kit rávisz lelkiösmerete, hogy egyes esetek miatt a kerítés förtelmes foglalkozását mindjárt a zsidó jelleggel kösse össze; hitvány és az ujságírók szeméjének is a legszemétebbje. **Sz.**

— **A londoni lordmayor Fandel** Philipps az angol királynőtől megkapta választatásához a megerősítést, melyet a kancellár közölt vele. A kancellár az új lordmayorról, miután bemutatták neki, a következőképpen nyilatkozott: »Az új polgármester beiktatása sokszor volt már kötelességem, de az soha akkora örömet nem okozott nekem, mint ez alkalommal. Eltekintve attól, amivel sir Hall önt dícsőíteni tudta, magam is jól ismerem kiváló tulajdonait, sőt tovább menve azt mondhatom, hogy személyes barátságának tiszteletében részesülök, ami nekem nagy öröömre szolgál. Ön a közéletnek nem egy terén működött és mindenütt tisztelőket és barátokat szerzett. Ösmerem bírói pályafutását saját tapasztalataimból és öröömre szolgál, azt konstatálni, hogy ön nemcsak teljes pártatlansággal — mert ez magától értetődő dolog — hanem mindenkor tapintatossággal és éleselműséggel működött hivatalában. Annál inkább örülök tehát, hogy ma önben köszönhetem a polgármestert, mert atyját is jól ösmertem és sokra becsültem. Az apa fiában méltó hivatali utódra talált.« — A londoni új lordmayort a héten már hivatalába is beiktatták, melyről Londonból azt jelentik, hogy olyan tömeges részvétellel ment végbe, minő évek óta sem fordult elő. Az a beszéd pedig, melyet a tiszteletére tartott banketten elmondtak, egyenesen világpolitikai jelentőségű.

— **Az ujpesti zsidó hitközség** képviselőtestülete, mint nekünk írják, f. hó 11-ikén d. e. tisztelgett a gödöllői kerület új országgyűlési képviselője, *Wolfner* Tivadar előtt. A tisztelgők nevében *Venetianer* Lajos dr. főrabbi köszöntötte, mire az új képviselő hosszabb lendületes beszédben válaszolt, kiemelvén, hogy mint a hitközség választmányi tagja, ezentul is tőle telhetőleg támogatja azt munkálataiban, politikai szereplésében azonban kerületének minden egyes választója egyaránt számíthat igazságos íóakarátára.

— **Stöcker redivivus.** A német császár volt udvari papja ismét előkerült — a törvényszék előtt, mert becsületsértésért kellett felelnie és 600 márkára vagy 40 napi elzárásra ítélték. A becsületsértési pör abból a levélből származott, melyet Stöcker irt egy barátjának avégből, hogy az udvari papságban volt elődjét vádolja be, hogy az kibukhasson és helyét Stöcker ur foglalja el. A keresztény felebaráti szeretetnek ezt a heroikus prédikálóját most keresztény felebarátaival szemben leplezték le.

— **A hontmegyei izr. stquo hitközség** székhelyén, Ipolyságon, a minap tartotta meg tisztújító közgyűlését a vidéki tagok tömeges részvéte mellett. Elnöknek dr. *Himmler* Sándort, alelnöknek *Link* Frigyeszt választották egyhangulag. Az új elnököt *Sümege* József, vámos mikolai *Várnay* Ignác, béli és *Willoner* Nándor, szokolyai földbirtokosokból álló küldöttség hívta meg a közgyűlésre, hol most másodszer történt megválasztatása alkalmából is emelkedett szellemben adta programját, melyet éljenzéssel vettek tudomásul. A további tisztségeket a következőképpen töltötték be. Iskolaszéki elnök: *Wilhelm* Károly dr. ügyvéd, hitk. pénztárnok: *Sági* Fülöp, templomi gondnok: *Knöpsler* Jakab. Az anyahitközségi kepviselő tagjai: *Eichenwald* Lajos, *Glück* Adolf, *Mühlstein* Gábor,

Schwarz Adolf, Vernus József, Wertheimer Jakab, Hirschbein Lipót, Kinszky Miksa, dr. Kohn Márk és Frischer Adolf. Az iskolaszék tagjai: Mühlstein Gábor, Szauer Izidor, Wertheimer Jakab, Schwarz Adolf, Link Vilmos és dr. Kohn Márk. Járási képviselők: Hirschberg Ignác (Tomra), Lengyel Jakab (Kemencze), Steiner Bernát (Szob), Willoner Nándor (Szokolya), Ilovszki Mór (Inam), Weisz Jakab (Nyék), Dorn Simon (Németi), Szauer Henrik (Csábrág), dr. Rosenfeld Zsigmond (Bát), Feldmann Lajos (Kereskény).

— **Vallásbéke az iskolában.** Egyik előző számunkban közöltük, hogy Nagy-Atádon izr. krajczár egyesületet alapítottak, melynek több keresztény tagja is van és ehhez a szép tényhez azt a megjegyzést fűztük, hogy a mostani vallásháborus világban ez nem mindennapi dolog. Ennek az esetnek ötletéből Osztopánról levelet kaptunk, melyben ékesszóló tanujelét kapjuk annak, hogy a vallásbékének minő előkelő otthona lehet az iskola, ha az érdekelték tőlük telhetőleg azt elősegíteni igyekeznek. Így pl. Osztopánban a zsidó iskolának összesen 31 tanulója van, ezek közül azonban nem kevesebb mint 13 keresztény. Kiváló figyelmet érdemel ez a körülmény azért, mert helyben van katolikus iskola is, mégis még vidékről is a zsidó iskolába küldik a kath. tanulók egy részét és protestánsokat is. Az osztopáni zsidó iskola 13 keresztény tanulója közül 9 helybeli, 2 vidéki katolikus, 2 pedig vidékről való ev. református. A helybeli zsidó tanulók száma csak 8. Kétségtelenül a vallási türelemnek ritka példája lehet otthon az osztopáni zsidó iskolában, hogy a keresztény szülők egy része akkor is oda-járatja gyermekeit, mikor van a községben keresztény felekezeti iskola is.

— **A néppárt a törvény előtt.** A fanatikusok, a kik a papi jövedelmek védelméből, rendbontásra vállalkoznak és egy füst alatt támadnak állam és felekezeti béke ellen, mostanában a törvényházaknak állandó alakjai. Alig van hét, hogy egy-két »jelesük« ne venné el a maga hüntetését. A héten ismét meg volt az ő aratásuk, mely az elvetett sárkányfogakból teremt meg gyümölcsseit. Ime a sor: *Knezits* ráczkevei káplánt a polgári házasság és a felekezeti béke ellen való izgatás czimén a másodfoku bíróság egy évi államfogházra és 200 frt pénzbüntetésre ítélte. A kuria a héten hasonlóképpen döntött. — *Radó* Joachim egy délvidéki paraszt a nagy-szebeni törvényszék előtt szerepelt azért, mert egy utcasarokra kiakasztotta a tisztaeszlári rituális vérvád élénk színekkel megfestett képét, a mely alá oda volt írva, hogy a magyar zsidók vérét vették rituális czélra egy keresztény leánynak. *Radó*t a törvényszék két heti fogházra és 10 frt pénzbüntetésre ítélte. — A harmadik jeles ismét a *Lepsényi* pater közvetlen környezetéből került ki. Ifj. *Bakonyi* Sándornak hívják és a »Magyar Néplap«-ban teljes 19 év tapasztalatával és ösméreteivel »dorongálta« a kormányt, mely »disznómódon« viselkedik. A néppárti »iró«-világnak ez a friss dorongos csemetéje a budapesti esküdtszék előtt azonban nem jelent meg, mert állítólag beteg volt. De a bíróság egy törvényszéki orvossal otthonában kereste föl a reményteljes ifjút és őt a *Katzenjammer* kétségbevonhatlan jelei között találta. Azért mégis bevitték az esküdtek elé, a kiknek igazmondása után husz forint pénzbüntetésre és egy havi fogházra ítélte a törvényszék a kormány »disznóságát« panaszló urfit, hogy »*Katzenjammer*«-éből kiépülhessen. — Végül idejegyezzük a berczeli vérvád-és-etet is, melynek végtárgyalását f. évi december elsejére tüzték ki. A vádlott *Pozsonyi* Gábor balassa-gyarmati szerkesztő, a kiről most azt vallja az »Alkotmány« redakciója, hogy a vér-

vádat ő közölte. *Pozsonyi* Gábor ur otthon a saját lapjában ellenben az »Alkotmány« közléseként adta a vérvádat. Így szerzett annak »tekintélyt.« Az esetből különben látni való a harcsmódor, melylyel ezek az urak, önmaguk dolgát csinálják. *Pozsonyi* Gábor az Alkotmányra, az Alkotmány *Pozsonyi* Gábor urra hivatkozik. Ez aztán a föltétlen megbízhatóság.

— **Egy jötevő halála.** Eszéken egy kiváló emberünk, *Sorger* Jakab hunyt el a napokban, a kinek impozáns temetésén tünt ki leginkább, mennyi a tisztelője, nagyrabecsülője. A végtisztességadásra a város színe-java felekezeti különbség nélkül megjelent és több község küldöttséggel képviseltette magát jötevője utolsó útján. Bucsubeszédet *Diamant* Gyula dr. vukovári fő-rabbi mondott az udvaron fölállított ravatal mellett, melyben ékesen szóló szavakkal emelte ki azokat az érdemeket, melyeket az elköltözött az ország ipara és gazdasági élete terén szerzett. A halottas menet kíséretében ott volt *Chavrak* alispán, *Graff* polgármester stb. A megboldogult végrendeletileg 20.000 frtot hagyott jötevény czélokra. Ez összeget, mint az elhunyt nevét viselő alapítványt, a város kezeli és 10.000 frt jövedelmeiben fele részben szegény zsidó, a másik fele részben pedig keresztény szegényeket kell részesíteni. A másik 10.000 frt jövedelmei szegény leányoknak házassági segélyül adandók, első sorban azoknak, akik a hagyományozóval rokonságban állanak.

— **Két művész idehaza.** A héten két zene-művész mutatta be itthon képességeit. Az egyik *Adorján* Jenő, aki önálló koncertet tartott a redoutban, a másik *Laszky* Albert, az insbrucki színház volt karmestere. Az alig 20 éves *Adorján* hegedűhangversenyéről a legmelegebb elismerés hangján írnak a lapok; *Laszky*ról pedig azt jelentik, hogy itt telepszik meg és operettet ír az egyik budapesti színház számára.

— **Hymen.** *Löwinger* Ármin, a »Magyar asphalt r.-t.« tisztviselője, eljegyezte *Neugebauer* Paula kisasszonyt *Radosócz*ról. — *Singer* Jakab dr., a fiatal temesvár-gyárvárosi főrabbi jegyet váltott a szép *Klein* Johanna kisasszonnyal, Temesvárról. — *Rosenak* Lipót dr. magyar származásu rabbi Brémában jegyet váltott *Carlebach* dr. lübecki rabbi leányával, *Bella* kisasszonnyal. — *Kramer* Miksa jönevű budapesti vendéglős leányát, *Szerén* kisasszonyt, *Reich* Mór f. hó 15-én Budapesten feleségül veszi. — *Holló* Márton, a »Budapesti Napló« belső dolgozótársa, eljegyezte *Bródy* Zsigmond s.-a.-ujhelyi vállalkozó leányát, *Vilma* kisasszonyt.

— **Halálozás.** Özv. *Popper* Kálmán szül. *Politzer* Rozália, egy jólelkű tisztos matrona, f. hó 7-ikén rövid szenvedés után, 84 éves korában elhunyt Budapesten. Tekintélyes nagy család gyászolja.

— **Német diákok az antiszemitizmus ellen.** *Gleiwitz* porosz városban, az »Alte Herren« czim alatt működő felső-sziléziai diákegyesület gyűlést tartott, melyen az egyetemeken mutatkozó antiszemita áramlat ellen nyilatkoztak. Nyilatkozatukat határozatba foglalták, melyből idézzük a következő mondatot: »Az antiszemitizmus jelében működő egyesületeknek — nézetünk szerint — nincs joga a »burschenschaft« büszke nevének továbbviselésére.«

— **Megerősítés.** A bajai zsidó hitközség f. hó 8-ikán tartott gyűlésén *Berger* Salamont, a község széphanu főkántorát, kit mai állásából már többfelé igyekeztek elszerezdetni, állásában végleg megerősítette.

A zsidó orvosok története.

— Irta: Dr. Kácsér Mór. —

(2. folytatás.)

Ugyanakor, midőn a zsidó orvosok Spanyolországban fénykorukat élték, Itáliában is nagy kedveltségnek örvendtek. A salernói iskolában már a 12. században láttunk zsidókat tanulni és tanítani. Abulhakim, Ferragius, a 13. század legnagyobb fordítója, ki műveit Károly francia királynak ajánlotta, Hillel ben Samuel, e kor nevezetesei voltak. Ez utóbbi Széfer Kerithut cím alatt fordította Longoburgo Bruno sebészetét, míg Ferragius az első orvos volt, ki orvosi munkát latinra fordított.

A Rómában élő Hameti Nathan, fordításai által (Maamar hamesishosz, Széfer haperakim és Sefer refusz hachajim) lett híressé, nemkülönben Szerachia ben Isaak Cohen, ki Avicenna kanonjának és Aristoteles műveinek fordítása: Szefer schamajim vehaolom, az ég és földről szóló értekezései által úgy mint orvos, mint csillagász és bölcsész nevezetessé vált.

A 14. század II. felében úgy a welfek és ghibellinek közötti harcok, valamint a »Schisma«, a pápai szék körüli harcok a tudomány nagy kárára voltak, úgy hogy ez idő alatt majdnem teljesen pangott. Az ezutáni következő időben is igen változó volt a zsidók helyzete, a pápa — e leginkább mérvadó személy — egyéni fölfogása szerint majd üldözték, majd meg oltalmazták a zsidókat, de az orvosok mindig élvezték a pápák oltalmát, a szükségből erényt csinálva, úgy hogy egy Szenai Bernardin és Feltrei Bernardin közlései sem tántoríthatták el őket, sőt midőn az 1434. baseli zsinat elrendelte, hogy a zsidók, különbségül a keresztényektől, vörös köpenyeket kötelesek viselni. II. Pál pápa megengedte, hogy a zsidó orvosok a keresztények talárját tovább hordhassák. I. Ferdinánd nápolyi király se sokat törődött a zsinat határozatával és Porta Leonel Benjamint udvari orvosává nevezte ki.

A számos kiváló olasz orvos, mint Conath Abraham, Messer Leon és Dávid, II. Pál, II. Sándor, II. Julius, III. Clemens, X. Leo és III. Pál pápák zsidó orvosait messze fölulmulják hirben és tudományban idegen származásu orvosok, mint a francia Bonet de Lates, a spanyol Jehuda Abarbanel és Montino Jakab, akikkel érdemes hővebben is foglalkozni. Bonet de Lates, ki 1498-ban a zsidóüldözések következtében Montpellierből menekült és Rómából jött, mint X. Leo pápa orvosa, nagy szerepet játszott a híres Reuchlin-Pfefferkorn perben és hogy az ügy a zsidóbarát Reuchlin javára dőlt el, ebben nem kis része volt Bonet de Latesnek.

Jehuda Abarbanel, alias Leo medicus, vagy Leo Hebraeus, Lissabonban született. Atyja Isaak Abarbanel, Ferdinánd és Izabella minisztere volt. 1492-ben Torquemada főinkvizitor a királyt a zsidók kiirtására rábírván, Isaak is otthagya hazáját és Itáliába ment. Sok bolyongás után végre Velenczében letelepedett, ahol Jehuda fia, atyja oldala mellett kitünő orvosá nőtte ki magát és mint I. Ferdinánd és II. Alphonso királyok udvari orvosa, különösen híressé lőn. Sokkal nagyobb a hire mint langeszü bölcsész és mély érzelmű költő. »Dialogia di amore« költeménysorozata számtalan kiadást ért és a legtöbb európai nyelvre fordítottatott.

Az inkvizíció elől menekült Montius Jakab is, ki mint III. Pál házi orvosa, sok arabs és héber nyelvű munkát latinra fordított és ezáltal a régi orvosi tudomány számos, mindeddig rejtett kincsét a nyugati tudósainak is hozzáférhetővé tette.

Amily mértékben a pápák jóindulata a zsidó orvosok hírnevét emelte, épp oly mértékben volt képes a későbbi pápák zsidógyűlölete őket háttérbe szorítani. A zsidó orvosoknak megtiltatott, keresztény betegeket gyógykezelní — et pereat mundus. De Pomis Dávid munkája »De medico hebraeo enarratio apologica«, mely »cum consensu superiorum« 1588-ban Velenczében nyomtatott, megczáfolja a hamis és ostoba vádakat és V. Sixtus pápa föl is oldotta a rendeletet, de a ghettó lakói maradtak a zsidók továbbra is — mind a mai századig.

Hogy minden elnyomatás daczára azon kor világító tornyait épp ez utált ghettóban találjuk, ennek oka a zsidó faj szívóosságában, lángelméjében és istenbeni bizalmában keresendő. Cohen Mordechaj, Ezechiél de Castro és Lombroso Jakab e korból származnak, az utóbbi különösen Hugo Grotius-sal folytatott polemiájáról (Propugnaculum Judaismi) híres.

A 17. század korifeusai sorában méltó helyet foglal el Jakob ben Isaak Zahalon, ki Thesaurus vitae (Óczar chajim) című 14 fejezetből álló munkájában az összes orvosi tudományt tárgyalja. Cordoso Isaak, ki mint átkeresztény soká élt Portugáliában és az ottani papok kegyét is bírta, az álarcszkodást megunván, Olaszországba költözött, hol nyiltan mint zsidó fölépett és mint ilyen Veronában nagy tiszteletnek örvendett.

Morpurgo Sámson volt az első, ki a paduai egyetemen a doktori diplomát elnyerte (1700 körül), orvosi hivatását szegre akasztotta és mint rabbi működött Ankonában.

A legnagyobb zsidó hitközségben, Livornóban, működő Pur Concili és Bondi orvosokon kívül, leghíresebbek voltak 18. század végén a most is híres Luzatto család ősei. Ephraim és Izsák doktorok, kik együtt látogatták a paduai orvosi egyetemet és 1751-ben tudórokká avattattak. Izsák szülővárosában: Saint Danielben maradt. Midőn a zsidók 1777-ben innen kiűzetek, ő oly hírnevnek és közkedveltségnek örvendett, hogy megengedtetett neki szülővárosában továbbra is maradni. Bátyja Ephraim kezdetben Paduában praktizált, később Londonba ment, 30 évi áldásdús működés után elfogta őt a honvágy, Olaszországba akart utazni, de utközben, Lausanneban utólérte őt a halál.

A későbbi zsidók a nemzettel mindinkább összeforrtak, zsidó jellegüket veszítvén — olaszokká váltak — közelebből bennünket már nem érdekelnek.

(Folytatása következik.)

* A magyar általános közszékhányarészvénytársulat Teleki Géza gróf elnökletével vasárnap délelőtt rendkívüli közgyűlést tartott.

Királdi Hercz Zsigmond, vezérigazgató bejelentette, hogy az igazgatóság indítatva érezte magát a tatai közszékhányatelepek megvételére annak alapján, hogy a legbehatóbb szakértői vizsgálatok a telepek gazdag közszékhánytartalmát kétséget kizárólag megállapították. Az igazgatóság e vétellel kapcsolatban azt a javaslatot tette a közgyűlésnek, hogy a tatai bányák megszerzésére és kiaknázására szükséges tőkét tizenkétezer darab egyenkint száz forintra szóló részvény kibocsátás útján szerezze meg. A részvényesek haterdarab részvényre olyan módon kapnak elővételi jogot, hogy minden tizenegy régi részvény után három új részvény vehető át, 110 forintos árfolyamon. A közgyűlés egyhangulag elfogadta az igazgatóság javaslatát és a tőkefőlemelésre vonatkozó alapszabályváltoztatásokat is jóváhagyta.

A székesfehérvári izr. vallásközsegtől.**Pályázat.**

A székesfehérvári izr. vallásközsegnél az 1200 frt évi fizetés, 200 frt lakbérilletmény és a helyben szokásos mellékjövedelmekkel javadalmazott főkantori állásra ezennel pályázat hirdették.

Csak magyar honos, 40 éven alóli pályázók, kik kitünő zenei képzettséggel, szép, erőteljes hanggal bírnak és az istentiszteletet éneklar- és zongorakiséret mellett végezni képesek, fognak tekintetbe vétetni.

Pályázati kervények szigorú valláserkölcös magaviseletet, zenei képzettséget, eddigi működést, életkort és családi körülményeket föltüntető hiteles okmányokkal folszerelve, f. évi november hó 30-ig nyújtandók be.

Az állás egyelőre csak egy próbaévre tölthetik be. Próbaelőadásra csak az e czéleből meghívottak bocsáttanak és utiköltség megtérítésére csak a megválasztott tart hat igényt.

Székesfehérvár, 1896 október 23-án.

Fodor Mór,
hitk. titkár.

Dr. Neumann Bernát,
hitk. elnök.

A siklósi izraelita hitközségtől.**Pályázat.**

A siklósi izr. hitközség elemi iskolájában nyugdíjazás következtében megürült és 1897. évi január hó 1-én betöltendő tanítói állásra ezennel pályázat nyitattik.

Évi fizetés 600 frt. Pályázók, kik a 35-dik életévüket még túl nem haladták és ezen állást elnyerni óhajtnak, felhivatnak, hogy okleveleiket, eddigi működésük és családi viszonyaik feltüntetésével, legkésőbb folyó évi december 15-ig alulírt elnökhöz czimezve küldjék be. A megválasztandó kívánatra tartozik magát személyesen bemutatni. — A megválasztott csak egy évi próbaidő után fog véglegesítettetni.

Siklóson, 1896. évi november hó 2-án.

Singer Géza,
jegyző.

Spitzer Ede,
elnök.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlításért kezeskedik a czég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ←

Köhögés,

Fekedtség és elnyálkásodás ellen legjobb hatású szer
a RÉTHY-féle

PEMETEFŰ-CZUKORKA,

mely ezen bajokat gyorsan megszünteti. Kapható minden gyógyszerlárbán. Egy doboz ára 30 kr. 5 dobozzal 1 frt 50 kr-ért bérmentve küld

RÉTHY BÉLA gyógyszerész, Békés-Csabán.

50 kr. érték.

A megrendelési összeg előre beküldőjének, ha ezen hirdetésem a lapból kivágva a megrendelés alkalmával megküldi, csupán frt 4 50 kell küldeni, mivel ezen kivágott hirdetést 50 kr. helyében fogadom el.

Tessék arcképét beküldeni!
24 óra alatt készíték önnek
leghívebb hasonlatossággal egy
életnagyságu krétarajzot
igen díszes aranykerettel,
üveggel, ládában csomagolva, lakóhelyére
bérmentve szállítva
= 5 forintért. =

A ki nem előre és nem az egész összeget küldi be, a bérmentesítés kedvezményében nem részesül.

Ügynökök magas jutalékot kapnak, kérem szíveskedjenek levélben hozzám fordulni.

KOHN DÁVID, Budapest, Károly-körút 17.

Olajban festett képek szintén igen jutányosan.

KÉZIMUNKÁK

nemkülönbön himzőanyagok és himzőszövetek

rendkívül nagy választékban szabott gyári áron kaphatók

BÉRCZI D. SÁNDOR

női kézimunka nagyiparosnál
Budapest, Király-utca 4. sz.

Képes árjegyzéket magyar és német nyelven 1165 eredeti kézimunkarajzzal kívánatra rendelkezésre áll.

Gyári raktár a legjobbnak elismert
'Victoria' kézhimzőgépek.

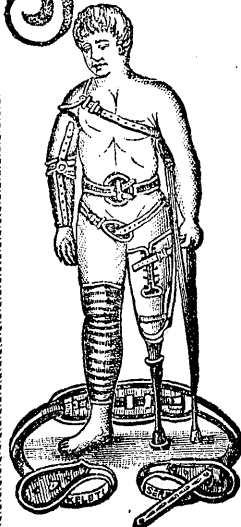
Darabja 4 forint.

Viszonteladók engedményt kapnak.

Hozzávaló himzőkeret és himzőanyagok nagy választékban.

Specialista
sérvkötőkben

Cs. és kir. osztr.-magyar és belga kir. szabad. Kitünt. Brüsszel 1893. arany érem és díszokmányjal.

KELETI-FÉLE

sérvkötő

a legtökéletesebb ezen nemből,
nem csuszlik, nem gyakorol kellemetlen nyomást.

Ára: egyoldalu 6 frt.
kétoldalu 12

Gyáramban készülnek ezenkívül: mülábak, műkezek, müleges fűzők, egyenestartók, járó és nyújtó gépek, gummi görcsér harisnyák stb.

Megrendeléseket pontosan eszközöl

KELETI J.

kötszerész és orvos-szebész műszerész

BUDAPESTEN.

Főüzlet: IV. Koronaherczeg-utca 17. sz.

Gyár: IV., Rostély-utca 15. sz.

Nagy képes milleniumi árjegyzék ingyen, zárt borítékban.

Mossanak csupán

„LESSIVE PHÉNIX“

— Patent. J. Picot, Páris. —

Chlortartalom nélkül, ártalmatlan.

Fehérnemű mosására, egymagában, szappan,
szóda, hamu és chlor nélkül.**„LESSIVE PHÉNIX“**

hamisítatlanul 1 kilós csomagokban kapható :

Neruda N, Kossuth Lajos-u.
Lux M., Muzeum-körút 7.
Kupkay testv., M. Valéria-u.
Messik testv. Király-u. 47.
Detsinyi Károly, Fürdő-utca.
Seiden S., Aradi-utca 54.
Varga J., Király-utca 86.
Salamon A., Király-utca 11.
Langfelder B., Révay-u. 12.
Detsinyi Fr., Váci-körút.
Loder J., Hungária-ut.
Garai Gyula, Lipót-körút 21.
Braun Fer., Luiza-utca 21.

Petrovics M., Bécsi-utca 2.
Basch és Kántor, Király-u. 19.
Richtarszky E., Fő-u. 49.
Steiner A., Rózsa-u. 9.
Luft J., Egyetem-u. 9.
Focher Zs., Nádor-u. 15.
Steiner V., Hajós-u. 13.
Rosalia Frankl, Murányi-ut.
Schwarz Soma, Király-u. 96.
J. Rainer & Co. Fő utca 12.
Kálai Sánd., Károly-körút 19.
Keller Ign., Palota-utca.

és minden más drogua- és fűszerkereskedésben, úgy a
fővárosban, mint a vidéken.**Izraelita Hitközségeknek**

(a t. elnök, titkár, illetve jegyző urak szíves figyelmükbe!)
ajánl sorozat- és folyószámmal számozott, értékfelirással és
a megrendelő hitközség cím- és tetszés szerinti szövegnyo-
mással ellátott, többféle szín- és alappnyomattal utánozhatlan
kiállításban előállított, 100-anként füzetekbe fűzött, átlu-
kaszott (perforirozott) és felvágott mindenemű

GABELLA-jegyfüzeteketés olyanokra megrendeléseket hallatlan olcsó árak
mellett elfogad

a REFORM-jegyek gyára EGERBEN (Hevesmegye).

Minták, árjegyzékek, költségvetések ingyen és bérmentve.

Muster, Preise u. Referenzen auf Verlangen gratis und franco.

REFORM-jegyek gyára EGERBEN (Hevesmegye).

eingegerichte Fabrik
hen), die alleinig im Lande u. ausschl. zu diesem Zwecke
(Schachter-Zettel mit fortlaufender Numeration verse-

Gabella-Billets

empfehle mit fortlaufenden Nummern u. Serien nummerirte,
mit dem Werth- und Firmendruck der betreffenden Cultus-
gemeinde, als auch beliebiger Aufschrift versehene, mit Des-
sindruck in mehrfarbiger, unachtmachbarer Ausstattung her-
gestellte, durchlocht (perforirt), aufgeschmitten und zu je
100 St. in Heften genäht, zum Spottpreise berechnete

(den Herren Präses, Sekretärs und Notärs zur freundschaftlichen

IS. CULTUSGEMEINDEN

Den wohlhablichen

Magyar Fém- és Lámpaáru-Gyár

BUDAPEST.

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

KÖBÁNYA.

PETROLEUM-LÁMPÁK

a legegyszerűbb kivitelőtől a legpazarabbig.

Herrmann M.-féle

szabadalmazott villamlámpák

és a létező legjobb petroleumlámpák.

Unicumlámpa, a legegyszerűbb használati lámpa.

Szesz-Izzófény-Lámpák,

Fém- és Disműtárgyak.

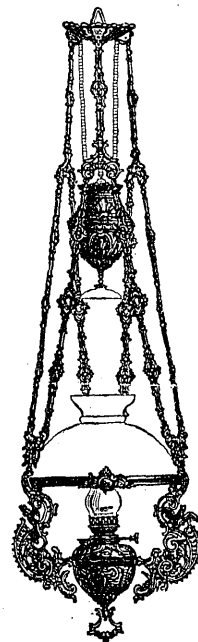
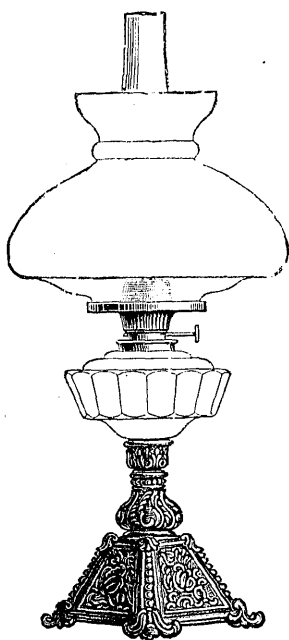
Valódi király-olaj.

Legjobb biztonsági petroleum.

Raktárak Budapesten:

V., Gizella-tér 1. sz., Haas-palota. — VI., Teréz-körút és Király-utca sarkán. — VIII., Üllői-út 2. sz.,
Kálvin tér sarkán. — X., Jászberényi-út.

Pozsonyban: Lőrinczkapu utca.

DITMÁR R.

G y á r a k :

BÉCS III/I.

Erdbergstrasse 23, 25, 27.

Schwalbengasse 2, 3, 4.

BERLIN S.

Ritterstrasse 27.

MILANÓ.

Via Enrica Tozzoli 4.

VARSO.

Chladna 43.

Raktárak :

Budapest, Bécs, Grác,

Triest, Prága, Lemberg,

Krakó, Berlin S., München,

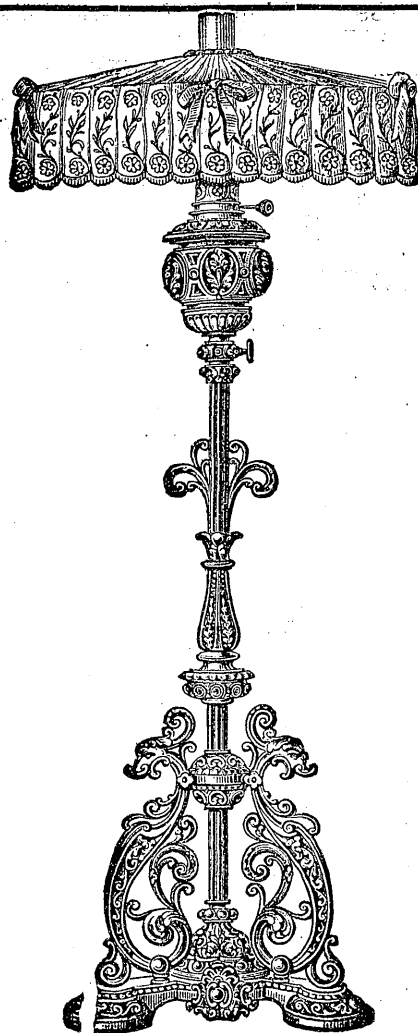
Páris, Lyon, Róma,

Milanó, Varsó, Moszkva,

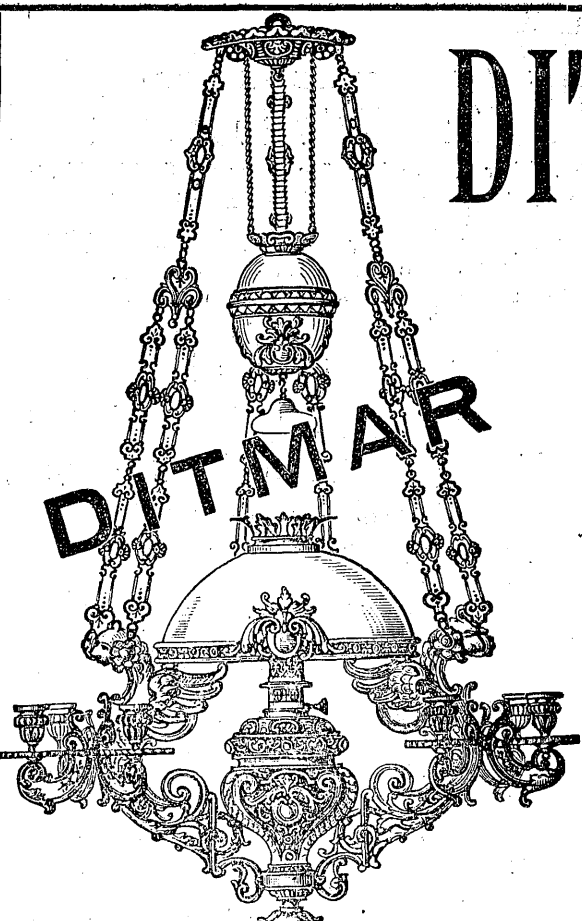
Bombay, Calcutta.

Biztonsági PETROLEUM.

Ditmár-lámpák.

JAV. FÁSOK.

≡ Nincs többé szükség vegyi festészetre. ≡

Mindenki otthon festhet minden színben és árnyalatban ruhát és fehérneműt **TIZ PERCZ ALATT.**

Korszakalkotó találmány 500% megtakarítással.

MAYPOLE SOAP

ANGOL FESTŐ SZAPPAN.

Legújabb találmány házi festésre.

Fest minden színben és árnyalatban.

Tizenöt percz alatt mindenki egy kevés forró vízzel és ezzel az angol festő szappannal ruhát, bluzt függönyt, zsebkendőt, selyem- és czérna keztyűt, inget, harisnyát, gallért, selyem szöveteket, szalagot, csipkét, atlaszt, bársonyt, strucz-tollat, hánckalapot stb. megfesthet. — A festés színtartó és el nem fakul! Minden ruhát ujjá és modernné varázsol. Méregmentes és a szövetet nem rontja. Egy darab ára 40 kr. (fekete 50 kr.), és ezzel egy női blouse megfesthető.

Minden darabhoz használati utasítás van mellékelve.

Szabadalmazott az egész világon!

The American and Foreign Maypole Soap Syndicate Limited
LONDON.

Fő detail elárúsítás: WEINER MÁTYÁS, BUDAPEST, Andrassy-út 3. szám alatti áruházában.

Vezérképviselő Ausztria-Magyarország, Balkán államok, Görög- és Törökországban: SONNENSCHNITZ LIPOT, BUDAPEST, V., Bálvány-utca 5. szám.

Mindenütt kapható.

Egy minta darab 45 kr. (bélyeg) beküldése ellenében bérmentve küldetik.

Nélkülözhetlen minden háztartásban.

Sem a kezét, sem az edényt nem piszkítja.

Legnagyobb előkelőség és takarékoság.

Ez a festő szappan mos és fest egyszerre.

Régi ruhákat ujjá varázsol.

Nagyban a szappan hat tuczasos ládában csomagolva egy vagy több színre felosztva, elárúsítatik.

Selyem-foulard, brokát, atlasz, bársony, plüss, csipke s minden finom gyapju-szövet festésére kiválóan ajánlható.